

TU v Liberci, Fakulta pedagogická

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení studenta: Ivana Bajerová

Adresa: Černohorská 326, 289 01 Dymokury

Bakalářský studijní program: Sociální péče

Studijní obor: Sociální pedagog

Název bakalářské práce: Projekt Probační a mediační služby České republiky

Název BP v angličtině: A Project on the Probation and Mediation Service in the Czech Republic

Vedoucí práce: PhDr. Mgr. Dana Švingalová, Ph. D.

Termín odevzdání: 30. 04. 2006

V Liberci dne 28. 01. 2005

.....
vedoucí bakalářské práce

.....
děkan FP TUL

.....
vedoucí KSS

Převzal (student): Ivana Bajerová

Datum: 28. 01. 2005

Podpis studenta:

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Studijní program: Sociální péče

Studijní obor: Sociální pedagog

Kód oboru: 7502R010

Název bakalářské práce:

PROJEKT PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBY ČESKÉ REPUBLIKY

A PROJECT ON THE PROBATION AND MEDIATION SERVICE IN THE CZECH REPUBLIC

Autor:

Ivana Bajerová
Černohorská 326
289 01 Dymokury

Podpis autora: _____

Vedoucí práce: PhDr. Mgr. Dana Švingalová, Ph. D.

Počet:

stran	obrázků	tabulek	grafů	zdrojů	příloh
60	0	12	9	7	3 + 1 CD

CD obsahuje **celé** znění bakalářské práce.

V Dymokurech dne: 25.04. 2006

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

V Liberci dne:

Podpis:

Poděkování

U příležitosti ukončení této bakalářské práce děkuji všem, kteří mi velmi pomáhali při psaní. Především si dovoluji vyslovit poděkování vedoucí bakalářské práce PhDr. Mgr. Daně Švingalové, Ph. D. za její trpělivost, odborné rady, metodické vedení a konstruktivní připomínky. Dále děkuji za umožnění realizace praktické části všem pracovníkům a pracovnícím Městských úřadů Lysá nad Labem, Poděbrady, Nymburk, Probační a mediační služby České republiky, střediska Nymburk, K-centra Nymburk, Okresního soudu Nymburk, Okresního ředitelství Policie České republiky Nymburk a žákům, učňům a učitelům základních škol a středních odborných učilišť z Lysé nad Labem, Poděbrad a Nymburka.

Název BP: Projekt Probační a mediační služby České republiky

Název BP v angličtině: A Project on the Probation and Mediation Service in the Czech Republic

Jméno a příjmení autora: Ivana Bajerová

Akademický rok odevzdání BP: 2006

Vedoucí BP: PhDr. Mgr. Dana Švingalová, Ph. D.

Resumé

Bakalářská práce měla charakter projektové práce. Zabývala se teoreticky i prakticky problematikou Probační a mediační služby České republiky. Jejím cílem byl návrh projektu, jeho realizace a vyhodnocení. Práce obsahovala dvě části. Část teoretickou, která se zabývala problematikou Probační a mediační služby České republiky, možnými příčinami a nutností prevence kriminality mládeže, přiblížením práce probačního úředníka, sociálního pracovníka a sociálního kurátora. Dále představila Projekt středisek Probační a mediační služby České republiky Středočeského kraje pro rok 2005, usilující o prevenci a snížení kriminality nezletilých a mladistvých v daném regionu. Praktická část se zabývala východisky pro vznik Projektu Probační a mediační služby České republiky v soudním okrese Nymburk, jeho vznikem a realizací. Metodologií projektu byl nestandardizovaný didaktický test a retest.

Klíčová slova: probace, mediace, kriminalita, sociální pracovník, sociální kurátor, didaktický test, projekt.

Summary

The thesis had the character of a project. It dealt theoretically and practically with the problems of the probation and mediation service in the Czech Republic. Its aim was the proposal of a project, its realisation and evaluation. The thesis contained two parts. Its theoretical part dealt with problems of the probation and mediation service in the Czech Republic, possible causes of youth crime and its necessary prevention, elucidating the work of probation officers, social workers and social trustees. The thesis also introduced the Project done by the Centres of the Probation and Mediation Service of the Czech Republic, in the region of Central Bohemia in 2005, striving for the prevention and reduction of crime among minors and youth in the region. The practical part of the thesis dealt with the sources and origins of the Project by the Probation and mediation service in the judicial district of Nymburk, its foundation and realisation. Used methodology of the project was a non-standardized didactical test and retest.

Keywords: the probation, the mediation, the crime, the social worker, the social trustee, the didactical test, the project.

OBSAH

I	ÚVOD	<u>8</u>
II	TEORETICKÁ ČÁST	10
2.1	POČÁTKY A SOUVISLOSTI VZNIKU PROBACE A MEDIACE V ČESKÉ REPUBLICE	10
2.2	POJEM PROBACE A MEDIACE	14
2.3	FUNKCE A CÍLE PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBY V SYSTÉMU A JEDNOTLIVÝCH FÁZÍCH TRESTNÍHO ŘÍZENÍ	15
2.3.1	<i>Přípravné řízení.....</i>	<i>15</i>
2.3.2	<i>Řízení před soudem.....</i>	<i>15</i>
2.3.3	<i>Vykonávací řízení</i>	<i>16</i>
2.4	SPOLUPRÁCE S ORGÁNY ČINNÝMI V TRESTNÍM ŘÍZENÍ, NEZISKOVÝM SEKTOREM A STÁTNÍ SAMOSPRÁVOU	18
2.5	VYMEZENÍ KRIMINALITY	19
2.6	MOŽNÉ PŘÍČINY KRIMINALITY MLÁDEŽE	21
2.6.1	<i>Vliv alkoholu a drog</i>	<i>21</i>
2.6.2	<i>Vliv televize a tisku</i>	<i>22</i>
2.6.3	<i>Vliv party</i>	<i>23</i>
2.6.4	<i>Vliv výchovy.....</i>	<i>23</i>
2.7	ÚLOHA A NÁPLŇ PRÁCE SOCIÁLNÍHO PRACOVNÍKA A SOCIÁLNÍHO KURÁTORA.....	25
2.7.1	<i>Sociální pracovník</i>	<i>25</i>
2.7.2	<i>Sociální kurátor</i>	<i>26</i>
2.8	PROJEKT STŘEDISEK PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBY ČESKÉ REPUBLIKY STŘEDOČESKÉHO KRAJE PRO ROK 2005	28
III	PRAKTICKÁ ČÁST	<u>32</u>
3.1	CÍL PRAKTICKÉ ČÁSTI	32
3.2	PROJEKT PODPORY PREVENCE KRIMINALITY V SOUDNÍM OKRESE NYMBURK	32
3.2.1	<i>Popis výběrového vzorku</i>	<i>35</i>
3.2.2	<i>Popis použité metody k získávání údajů</i>	<i>36</i>
3.2.3	<i>Předvýzkum.....</i>	<i>40</i>
3.2.4	<i>Struktura didaktického testu po provedení předvýzkumu</i>	<i>42</i>

3.2.5	<i>Stanovení předpokladů</i>	42
3.2.6	<i>Průběh průzkumu.....</i>	43
3.2.7	<i>Získaná data a jejich interpretace</i>	44
3.2.8	<i>Shrnutí výsledků praktické části</i>	53
IV	ZÁVĚR	56
V	NAVRHOVANÁ DOPORUČENÍ A PRAKTICKÉ VÝSTUPY PROJEKTU...	58
VI	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	59
VII	SEZNAM PŘÍLOH	60
VIII	PŘÍLOHY	

I ÚVOD

Podle některých odborníků patří kriminalita do každé lidské společnosti. Kriminalita mládeže je pak její nedílnou součástí. Dnes je již téměř jisté, že se ji nepodaří odstranit úplně. Často se o ní hovoří, ale již méně se skutečně dělá, aby se tento negativní společenský jev podařilo co nejvíce eliminovat.

Je známo, že preventivní opatření jsou daleko levnější, než následné řešení pomocí represivních postihů pachatelů trestné činnosti. Prevence kriminality by měla být nejdůležitější zbraní v boji proti patologickému chování mládeže. Nelze totiž spoléhat pouze na represivní následnou ochranu společnosti, kterou by měli zajišťovat příslušníci Policie České republiky, státních zastupitelství, soudů a vězeňské služby.

Důraz by měl být kladen na práci školských zařízení a jiných výchovných institucí a na výchovu dětí v rodinách. Pokud již děti a mládež trestnou činnost páchají, měli by pracovníci výše uvedených institucí ještě intenzivněji působit na jejich výchovu a snažit se udržet tyto osoby, pokud to není opravdu nezbytné, mimo patologické působení ústavních zařízení.

Pomineme-li zásadní význam rodiny pro vývoj dítěte, zástupnou funkci pro předcházení kriminality mládeže mají proto i orgány jako jsou pedagogicko-psychologické poradny, oddělení péče o rodinu a děti při obvodních či městských úřadech, kurátoři pro mládež a v neposlední řadě i Probační a mediační služba České republiky, která je mladou organizací zřízenou dle zákona č. 257/2000 Sb. Spolupráce dosud není na optimální úrovni, stále si hledá místo a zařazení ve složkách justice nebo u orgánů činných v trestním řízení. Celá tato služba disponuje v současné době 256 pracovníky pro celou Českou republiku. Vzhledem k platnosti zákona o soudnictví ve věcech mládeže č. 218/2003 Sb. je tato služba velmi přetížena, protože v tomto zákoně se její pravomoci a oblasti v rámci trestního řízení velmi posílily. Toto je také důvod proč dochází v současné době ke zhoršování kvality práce Probační a mediační služby v České republice. Je politováníhodné, že toto zhoršování kvality z nedostatku lidských zdrojů se děje právě v souvislosti s uplatňováním trestní politiky ve věcech mladistvých a nezletilých. Možnost ukládání alternativních opatření ze strany státních zastupitelství a soudů je velmi limitovaná. Zvláště pak je nemožné ukládat probační programy dle § 17

zákona č. 218/2003 Sb. (probační program). U Ministerstva spravedlnosti České republiky je podáno více než 50 návrhů na akreditaci těchto programů z čehož je uvolněna částka přesahující 2 000 000,- Kč na všechny tyto projekty.

Je zarážející, že po více než třech letech aplikace zákona o soudnictví ve věcech mládeže se teprve začínají objevovat jednotlivé probační programy, ačkoliv jsou nejdůležitějším nástrojem působení na mladistvé a nezletilé pachatele v oblasti zamezení recidivy.

Bakalářská práce má charakter projektové práce. Teoreticky se zabývá problematikou Probační a mediační služby České republiky, možnými příčinami a nutností prevence kriminality mládeže, přiblížením práce sociálního pracovníka a sociálního kurátora. Dále představuje Projekt středisek Probační a mediační služby České republiky Středočeského kraje pro rok 2005, který usiluje o prevenci a snížení kriminality nezletilých a mladistvých v jednotlivých regionech.

Praktická část se zabývá východisky pro vznik Projektu Probační a mediační služby České republiky v soudním okrese Nymburk, jeho vznikem a realizací v daném regionu.

Cílem bakalářské práce je návrh projektu Probační a mediační služby České republiky, jeho realizace a vyhodnocení.

II TEORETICKÁ ČÁST

2.1 Počátky a souvislosti vzniku probace a mediace v České republice

Z Příručky pro probaci a mediaci vyplývá, že pro porozumění současného stavu a směřování Probační a mediační služby je nezbytné ohlédnout se za aktivitami, které ve své době výrazně přispěly k rozvoji nových způsobů a forem práce s pachateli trestných činů. Mezi takové aktivity patřilo zejména úsilí různých odborníků z tzv. pomáhajících profesí z konce šedesátých let, které zahrnovaly trendy k posilování sociálně-výchovných prvků při práci s pachateli trestných činů, zejména se zaměřením na odstranění příčin porušování právních norem. V letech 1968 až 1971 vzniklo ve spolupráci Národního výboru hlavního města Prahy a Výzkumného ústavu kriminologického při tehdejší Generální prokuratuře experimentální středisko postpenitenciární péče, které pracovalo v rámci projektu „Výzkum faktorů recidivy“. Jeho cílem bylo ověřit v podmínkách velkého města účinné metody práce s tzv. sociálně nepřizpůsobivými občany, včetně těch, kteří byli propuštěni z výkonu trestu. Tím byl odstartován proces uplatňování nové profese sociálních kurátorů, jejichž pracoviště se postupně rozšiřovala do dalších měst. Orientace na pachatele trestné činnosti, zejména na recidivisty, byla výrazem dobového přesvědčení, že síly je nutno zaměřit tam, kde je situace de facto nejhorší. Tím byl žádoucí systém prevence sociálně patologických jevů založen od konce.

V návaznosti na sociální kurátory již po několika letech vznikla místa specialistů pro práci s delikventní mládeží, tzv. kurátorů pro mládež, v rámci tehdejších okresních národních výborů, přičemž v jejich činnostech převládal prvek kontroly. Až koncem osmdesátých let došlo k redefinici poslání této instituce, kdy se začalo vedle kontroly stále více objevovat téma zprostředkování pomoci mladistvým, proti kterým bylo vedeno trestní stíhání, a také jejich rodinám. Rovněž v rámci systému vězeňství byla zřizována místa sociálních pracovníků, mezi jejichž povinnosti patřilo mimo jiné umožňovat odsouzeným udržovat kontakty s jejich rodinami a sociálním prostředím po dobu výkonu trestu odnětí svobody a připravovat podmínky pro jejich případné propuštění z vězení.

Výše uvedené aktivity byly motivovány úsilím odborníků v oblasti sociální práce, psychologie, pedagogiky a práva v zavádění nových prvků v oblasti zacházení s pachateli trestných činů a vytvoření účinných systémových opatření pro uplatnění nových trendů,

přičemž snaha byla inspirována příkladem i zkušenostmi ze zahraničí. S ohledem na tehdejší politickou situaci komunistického Československa zůstali nositelé popsaných přístupů osamoceni a mnohé nadějně rozběhnuté projekty nemohly být naneštěstí dále rozvíjeny, např. nedošlo k postupnému vzniku Probační služby obdobně jako tomu bylo v jiných zemích.

Po roce 1989 se v souvislosti se zásadní změnou politického a společenského systému daleko výrazněji projevíly důsledky dlouhotrvajících nedostatků minulého režimu v oblasti trestní politiky, zejména ve vysokém nárůstu drobné kriminality a pokračující silné represi celého justičního systému. Přesto se v tomto období začínají objevovat vedle již existujících sociálních kurátorů a kurátorů pro mládež další aktivity, které přispěly k budoucímu formování základů probace a mediace v České republice. Předně se jednalo o experiment „Mimosoudní alternativa pro delikventní mládež“, který byl zahájen v roce 1991 skupinou odborníků Ústavu státu a práva Československé akademie věd, tehdejší Městské prokuratury v Praze a dalšími odborníky z řad sociální práce s mládeží. Autoři projektu se inspirovali zkušenostmi sociálních pracovníků západních zemí z konce osmdesátých let, zejména pak z Rakouska, kde se začaly využívat tzv. odklony trestního řízení. Experiment probíhal od roku 1991 a s různými obměnami pokračoval v devadesátých letech i mimo hlavní město. Prostřednictvím projektu „Mimosoudní alternativa pro delikventní mládež“ se v řešení trestné činnosti nově objevil prvek aktivního zapojení pachatele, se zaměřením na odstranění následků jeho jednání, ale také poškozeného, kterému bylo umožněno ovlivňovat proces vlastního odškodnění. Poprvé byly uplatněny prvky mediace mezi poškozeným a obviněným jako metody řešení sporu za přispění třetí osoby – mediátora. S experimentem „Mimosoudní alternativa pro delikventní mládež“ souvisely i postupné změny na poli trestní legislativy směrem k rozšíření škály trestů nespojených s uvězněním pachatele a dalších opatření, zejména tzv. odklonů v trestním řízení. V roce 1993 byl novelou trestního řádu zaveden institut podmíněného zastavení trestního stíhání a postupně byly přijímány další instituty: narovnání, trest obecně prospěšných prací, trest podmíněného odsouzení s dohledem a možnost podmíněného upuštění od potrestání s dohledem.

S vývojem probace a mediace souvisí i postupná změna sociální práce, která s sebou přinesla zásadní změny v přístupu k této profesi z hlediska teoretických východisek, používaných metod a v neposlední řadě odborné přípravy a kvalifikačních požadavků. Sociální práce se jako odborná disciplína dostala na univerzitní a vysokoškolskou půdu a

v souvislosti s „novou“ generací sociálních pracovníků usilovala o své uplatnění v nových oblastech, trestní justici nevyjímaje. Sociální práce výraznou měrou ovlivnila způsoby práce s pachateli trestných činů a otevřela širokou diskusi o teorii, metodách a vhodných řešeních trestné činnosti, inspirovaná novými dostupnými informacemi a celkovou atmosférou ve společnosti. Výsledkem byla mimo jiné nově zformovaná vize, resp. definice sociální práce, která stavěla sociálního pracovníka do role prostředníka v konfliktu norem: na straně jedné normy a vnitřní pravidla klientů, na straně druhé normy a pravidla společnosti. Smyslem je nalézat v tomto konfliktu přijatelná konsenzuální řešení pro obě strany. V kontextu vývoje vedoucího postupně k ustanovení Probační a mediační služby byla tato vize jedním z klíčových prvků, který ovlivnil její podobu.

Skupina studentů a přednášejících z katedry sociální práce Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze založila v roce 1994 Sdružení pro rozvoj sociální práce v trestní justici, k jehož prvotním aktivitám patřilo zpracování projektů z oblasti řešení trestního konfliktu v kontextu trestního řízení z pohledu nových metod sociální práce a jejich předložení Ministerstvu spravedlnosti České republiky. Přestože projekty nebyly oficiálně ministerstvem přijaty a realizovány v podobě experimentu, jak zamýšleli jejich autoři, staly se významnou inspirací pro obsah činnosti později vytvořených míst probačních úředníků.

V souvislosti s výše popsány událostmi, usilováním o přibližování legislativy standardům zemí Evropské Unie, a také postupně se prosazujícím „reformním tendencím v sociální sféře a justici“, se stále naléhavěji objevovala potřeba vytvořit ucelený systém činností pro širší využívání a efektivní realizaci zavedených alternativních trestů a odklonů v trestním řízení.

Za tímto účelem přijala vláda v roce 1994 program prevence kriminality a usnesením č. 341 zavázala ministra spravedlnosti úkolem, aby zřídil místa probačních úředníků. Od 1. 1. 1996 bylo toto usnesení zrealizováno a na většině okresních a některých krajských soudech byla zřízena místa probačních úředníků. Plněním úkolů spojených s probačními činnostmi byli povětšinou pověřeni pracovníci odborného aparátu soudů a vyšší soudní úředníci, kteří se zaměřovali zejména na zajištění administrativně technického výkonu trestu obecně prospěšných prací a na formální kontrolu chování obviněných v institutech spojených s uložením zkušební doby. Pouze některé obvodní a okresní soudy, zejména v Praze a později např. v Karlových Varech a Brně, využily této příležitosti k obsazení místa probačního úředníka kvalifikovaně vzdělanými lidmi zejména z oboru

sociální práce, kteří se pak v praxi pokoušeli rozvíjet nové pracovní postupy již v předrozsudkové fázi trestního řízení a naplňovat tak očekávání spojená s širším využíváním jednotlivých institutů v praxi.

Současně se prostřednictvím konkrétní případové práce s klienty začala rozvíjet kvalifikovaná sociální práce s obviněnými i poškozenými v trestní justici a pozvolna se ve spolupráci s některými soudci, státními zástupci a dalšími odborníky vytvářely koncepční materiály ovlivňující budoucí podobu zákona o Probační a mediační službě.

Výše popsany stav praxe probačních úředníků z konce devadesátých let však narážel na řadu omezení, mezi něž patřil problém kumulovaných funkcí, zejména u ustanovených úředníků soudů, nedostatek prostoru pro probační a mediační aktivity, absence kvalifikačních požadavků na výkon této funkce a pochybnosti právní veřejnosti zejména soudců a státních zástupců o užitečnosti alternativních trestů a opatření obecně. Zmíněné obtíže, ale i první pozitivní zkušenosti vedly k rozhodnutí Ministerstva spravedlnosti České republiky zákonem upravit organizační i personální strukturu výkonu probačních a mediačních činností zákonem a přípravné práce nad jeho podobou otevřely prostor k další odborné diskuzi.

Účelem stručného faktografického popisu vývoje probace a mediace bylo zejména zmapovat aktivity důležité pro ustavení a současnou podobu Probační a mediační služby v České republice. Skončila jedna etapa, která vedla k legislativní úpravě probace a mediace. Nyní bude důležité, jak se služba bude etablovat v systému trestní justice a jaké místo si vybuduje na poli trestní politiky. Záleží tedy na každém pracovníkovi služby-úředníkovi a asistentovi, jak svým vlastním profesionálním přístupem a schopnostmi ovlivní postavení Probační a mediační služby České republiky a jak bude vnímána odbornou i laickou veřejností.¹

¹ Příručka pro Probaci a mediaci. SPJ-Institut pro probaci a mediaci: květen 2001.

2.2 Pojem probace a mediace

Ze zákona č. 257, ze dne 14. července 2000 vyplývá, že se zřizuje Probační a mediační služba, která provádí v rozsahu stanoveném tímto nebo zvláštním zákonem úkony probace a mediace ve věcech projednávaných v trestním řízení.

Probací se pro účely tohoto zákona rozumí organizování a vykonávání dohledu nad obviněným, obžalovaným nebo odsouzeným, kontrola výkonu trestů nespojených s odnětím svobody včetně uložených povinností a omezení, sledování chování odsouzeného ve zkušební době podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, dále individuální pomoc obviněnému a působení na něj, aby vedl řádný život, vyhověl soudem nebo státním zástupcem uloženým podmínkám a tím došlo k obnově narušených právních i společenských vztahů.

Mediací se pro účely tohoto zákona rozumí mimosoudní zprostředkování za účelem řešení sporu mezi obviněným a poškozeným a činnost směřující k urovnání konfliktního stavu vykonává v souvislosti s trestním řízením. Mediace lze provádět jen s výslovným souhlasem obviněného a poškozeného.

2.3 Funkce a cíle Probační a mediační služby v systému a jednotlivých fázích trestního řízení

2.3.1 Přípravné řízení

Po zahájení trestního stíhání a ve zkráceném přípravném řízení je činnost Probační a mediační služby zaměřena na to, že obstarává podklady k osobě obviněného a k jeho rodinnému a sociálnímu zázemí, vytváří podmínky pro rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání nebo pro schválení narovnání, zejména projednáním a uzavřením dohody mezi obviněným a poškozeným o náhradě škody, nebo dohody o narovnání, případně podmínky pro další procesní postupy či tresty nespojené s odnětím svobody, vykonává dohled nad chováním obviněného v případech, kdy bylo rozhodnuto o nahrazení vazby probačním dohledem. V rámci zkráceného přípravného řízení nepřipadá v úvahu ani podmíněné zastavení trestního stíhání ani schválení narovnání, neboť trestní stíhání nebylo ještě zahájeno. K tomu dochází až doručením návrhu na potrestání soudem.

Činnost Probační a mediační služby směřuje k prevenci kriminality a efektivním alternativním postupům, vydání rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání, vydání rozhodnutí o schválení narovnání, prostřednictvím dohledu vyloučit potřebu vazby a zohlednění potřeb poškozených.

2.3.2 Řízení před soudem

V řízení před soudem je činnost Probační a mediační služby zaměřena na to, že obstarává podklady k osobě obviněného a jeho rodinnému a sociálnímu zázemí. Vytváří podmínky pro rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání nebo pro schválení narovnání, zejména projednáním a uzavřením dohody mezi obviněným a poškozeným o náhradě škody nebo dohody o narovnání, případně podmínky pro další takové procesní postupy či tresty nespojené s odnětím svobody. Také zjišťuje skutečnosti a napomáhá k vytvoření podmínek pro uložení trestu obecně prospěšných prací, vykonává dohled nad chováním obviněného v případech, kdy bylo rozhodnuto o nahrazení vazby probačním

dohledem. V této fázi spolupracuje zejména se sociálními kurátory a Policií České republiky.

Činnost Probační a mediační služby směřuje zejména: k prevenci kriminality a volbě optimálních alternativních postupů a trestních sankcí; k vydání rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání; k vydání rozhodnutí o schválení narovnání; k upuštění od potrestání; k upuštění od potrestání za současného uložení ochranného léčení; k upuštění od potrestání s dohledem, eventuálně závazky; k uložení trestu obecně prospěšných prací; k uložení trestu pod dolní hranicí zákonné trestní sazby, eventuálně za současného uložení ochranného léčení; k podmíněnému odsouzení k trestu odnětí svobody; k podmíněnému odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem, eventuálně závazky a prostřednictvím dohledu vyloučit potřebu vazby. Zvláštní pozornost věnuje poškozeným.

2.3.3 Vykonávací řízení

Při úkonech po právní moci rozsudku je činnost Probační a mediační služby zaměřena na to, že obstarává podklady k osobě odsouzeného a jeho rodinnému i sociálnímu zázemí. Vykonává dohled nad chováním odsouzeného v případech, kdy byl dohled uložen, sleduje a kontroluje odsouzeného v průběhu zkušební doby, ve vhodných případech kontroluje výkon trestu obecně prospěšných prací (a dalších trestů nespojených s odnětím svobody). Dále sleduje výkon ochranných opatření, ve vhodných případech sleduje a kontroluje chování odsouzeného v průběhu zkušební doby, pokud bylo rozhodnuto o jeho podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, za současného uložení dohledu. V této fázi spolupracuje zejména se soudem, státním zastupitelstvím, poskytovateli trestu obecně prospěšných prací, neziskovým sektorem a sociálními kurátory.

Činnost Probační a mediační služby směřuje k prevenci kriminality a efektivnímu způsobu výkonu trestních sankcí.²

² Zákon o Probační a mediační službě č. 257/2000 Sb. ÚZ 282. Praha:2001.

Aby mohly být kvalitně plněny funkce a cíle Probační a Mediační služby České republiky v jednotlivých fázích trestního řízení, je třeba se seznámit s personálním stavem Probační a mediační služby celé České republiky, kdy celá tato služba disponuje v současné době 256 pracovníky pro celou Českou republiku. Dalším velikým problémem Probační a mediační služby v České republice je mobilita jejich pracovníků. Celá Probační a mediační služba České republiky vlastní dva automobily, které rozhodně nemohou pokrýt potřeby celé služby.

2.4 Spolupráce s orgány činnými v trestním řízení, neziskovým sektorem a státní samosprávou

V řízení proti mladistvým je třeba dbát na to, aby veškeré úkony spojené s vyšetřováním, projednáváním i řešením trestní věci byly vedeny tak, aby nedošlo k ohrožení splnění výchovného účelu řízení a s ohledem na věk, duševní a sociální vývoj a osobnost mladistvého pachatele. K tomuto účelu spolupracují orgány činné v trestním řízení s orgány sociálně právní ochrany dětí a s probační a mediační službou. Smyslem a posláním orgánů sociálně právní ochrany dětí je ochrana práva dítěte na příznivý vývoj a výchovu a ochrana oprávněných zájmů dítěte. Ve vztahu k ohroženým dětem pak zejména vytváření vhodných podmínek pro jejich společenské uplatnění a pro jejich řádnou výchovu.

Orgány činné v trestním řízení a středisko probační a mediační služby spolupracují se zájmovými sdruženími občanů a s neziskovými organizacemi, za účelem posílení výchovného působení trestního řízení. Vytváří tak podmínky pro individuální řešení jednotlivých případů. Tato jejich spolupráce musí neustále reagovat na potřeby a zájmy obviněných a poškozených a dalších subjektů dotčených trestnou činností. Tímto je do řešení věci zapojeno i blízké sociální okolí obou stran, s cílem zamezit a předcházet dalšímu páchání protiprávní činnosti.

Středisko Probační a mediační služby Nymburk konkrétně navázalo úzkou spolupráci s orgány činnými v trestním řízení ve věcech Zákona soudnictví ve věcech mládeže č. 218/2003 Sb. Podařilo se tu vytvořit společný model spolupráce mezi institucemi navzájem na společné poradě zúčastněných orgánů. Díky tomu v současné době probíhá kvalitní spolupráce i s okresním státním zastupitelstvím, odděleními sociálně právní ochrany dětí v jednotlivých městech soudního okresu a obvodními odděleními Policie České republiky. Pracovníci střediska Probační a mediační služby České republiky Nymburk také navázali kontakt se školskými zařízeními, Pedagogicko-psychologickou poradnou v Nymburce, K-centrem, Romským klubem a Červeným křížem a zúčastnili se několika společných seminářů zaměřených na práci s pachatelem a s poškozeným.

2.5 Vymezení kriminality

„Kriminalita - neboli zločinnost je společenský jev, kterým se rozumí souhrn trestné činnosti v určité oblasti za určité období „³

Co je to trestný čin stanovuje v současnosti platný trestní zákon, v němž je vymezeno jaké podmínky musí jednání splňovat, aby bylo možno hovořit o trestném činu a ve zvláštní části tohoto zákona jsou uvedeny všechny činy, které jsou v naší republice trestné, přičemž u každého je stanovena výše trestu. Jakým způsobem probíhá řízení proti pachatelům kriminality určuje zákon o trestním řízení soudním (trestní řád) č. 141/1961 Sb.

Již z toho, že kriminalita je jev celospolečenský, je patrné, že tato se vyskytuje v každé společnosti a v každé době a pravděpodobně se ji nikdy nepodaří vymýtit. Protože všichni žijeme v určité společnosti, je přirozené, že se kriminalita dotýká nás všech. Ne každý člověk má jistě se zločinností přímou zkušenost, ale pokud někdo ještě nebyl pachatelem ani obětí, jistě se ho tento jev dotkl alespoň nepřímo, když si například v novinách přečetl o spáchání nějakého zločinu nebo viděl zprávy v televizi.

Černé kroniky jsou jedny z nejsledovanějších rubrik v tisku a v televizních zpravodajstvích jsou také kriminální delikty takřka na denním pořádku. Pro novináře a reportéry přitom při honbě za senzacemi platí nepsané pravidlo: čím zvrhlejší, horší a morbidnější zločin byl spáchán, tím více necht' je všem na očích.

Není divu, že je-li násilí neustále na očích veřejnosti, se lidé, jak uvádějí některé průzkumy veřejného mínění, bojí. Cílem naší společnosti pochopitelně není, aby lidé žili v panickém strachu a hrůze, kdy se jim co přihodí, avšak strach má do určité míry i kladný efekt, neboť lidé si na své věci, zdraví a životy dávají větší pozor a chovají se opatrněji, jestliže se o ně bojí. Je pravděpodobné, že násilné trestné činy jako například znásilnění nedonutí občany, aby dbali o svůj majetek a peníze si ukládali na bankovní konta. Budou-li však lidé pravidelně seznamováni například se skutečností, že v období vánoc nebo letních dovolených se mnohonásobně zvyšuje činnost kapesních zlodějů na tržnicích, tramvajových zastávkách a v obchodních domech, je zase vyšší pravděpodobnost, že budou občané ze strachu na své věci opatrnější, čímž se sníží procento okradených. Proto je velice důležité, aby veřejnost byla pružně informována a aby podávané informace nebyly zbytečně zveličovány nebo zkreslovány.

³ Klimeš, Lumír. Slovník cizích slov. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1981, s. 382.

Podle statistik Policie České republiky výrazněji vzrostl počet deliktů, jejichž pachateli byly děti a mládež. Jejich podíl na páchání trestné činnosti opravdu vzrůstá. V souvislosti s tímto faktem se začíná hovořit o možnosti snížit hranici trestní odpovědnosti občanů z patnácti na čtrnáct let. Čím to ale, že je tak velký nárůst kriminality právě u mladistvých.

„Dospívání je mimořádně plodné a intenzivní životní období, jež zanechává víceméně trvalý otisk v životě těch, kteří jím procházejí. Vyznačuje se hlubokými změnami a často dlouhodobým a zdoluhavým vývojem ústí v utváření výjimečné a jedinečné osobnosti. Do dospívání se však také promítá ambivalentní kulturní představa, kterou si vytváříme na základě projevů nebo zkušeností šířených prostřednictvím médií, odborníků nebo současníků.

Způsob, jakým se díváme na dnešní dospívající mládež, je tedy výslednicí celého komplexu osobních dojmů, vzpomínek a společenských vystoupení, které se sčítají a často si vzájemně protiřečí. Tyto rozdílné představy jsou zdrojem změn a hnutí, ale také napětí a rozporů.“⁴

⁴ Goddetová, Edith. Umění jednat s dospívajícími. Praha: Portál, 2001, s. 7

2.6 Možné příčiny kriminality mládeže

Na skutečnost, že je trestná činnost páchána, má vliv několik faktorů. Tyto faktory se dají rozlišit na vnější a vnitřní.

Mezi vnější faktory patří zvláště účinky alkoholových i nealkoholových drog a působení okolního prostředí na jedince, ve kterém je zahrnut vliv party, ale i způsob výchovy dětí v rodinách a sociální podmínky domácností.

Mezi vnitřní faktory se řadí vrozené dispozice dětí a mladistvých, jako například temperament nebo případné genetické choroby nebo poruchy osobnosti a také momentální stav psychiky.

2.6.1 Vliv alkoholu a drog

Nepříjemnou skutečností je, že kriminalita je ovlivňována působením alkoholu a drog. O to horší je skutečnost, že i děti mladší osmnácti let páchají trestnou činnost pod vlivem omamných látek. Některé drogy jsou společensky tolerovány, protože jejich přiměřené užívání není nebezpečné pro konzumenta ani pro společnost. Jedná se například o kávu a čaj, ve kterých jsou obsaženy látky se stimulačními účinky. Veřejnost toleruje i jednu z nejrozšířenějších drog na světě - alkohol. Alkohol však působí na centrální nervovou soustavu člověka daleko výrazněji než kofein nebo tein. Sklenka vína či piva je sice vhodná pro rozproudění zábavy mezi dospělými, ne však pro mladistvé. Nebezpečné je právě ono ztracení ostychu a zábran. Snížená sebekontrola a nekritičnost spolu s touhou vybití si agresivitu či něco si dokázat, vedou k páchání přestupků a trestných činů pod vlivem alkoholu. Mladiství se nejčastěji dostávají do konfliktu se zákonem kvůli krádežím a vloupáním do aut či pouličních stánků a kvůli ublížení na zdraví. Jednou z možností jak zamezit takovému druhu delikvence, je zvýšit věkovou hranici pro prodej alkoholu, ale hlavně důsledně dbát na to, aby byl zákaz prodeje alkoholu opravdu respektován.

Jednou z dalších příčin kriminality mladých lidí je užívání nealkoholových drog. Obdobně jako u alkoholu, je i u nealkoholových návykových psychotropních látek trestná

činnost páchána v důsledku ztráty kritičnosti a soudnosti. Značný vliv na tuto kriminalitu má však také fakt, že tyto drogy jsou nesporně finančně náročnější „formou trávení volného času“ než pití alkoholu. A pokud již toxikoman je na droze závislý, hraje způsob, jakým si na svou dávku sežene peníze nepatrnou roli a pod tlakem strachu z abstinčních příznaků je schopen udělat téměř cokoliv. Od krádeží v obchodech počínaje, až po násilné trestné činy.

2.6.2 Vliv televize a tisku

V posledních letech se stále častěji hovoří o vlivu televize na množství i brutalitu páchání trestné činnosti.

„Agresivní a delikventní chování dětí je prokazatelně ovlivňováno násilím předváděným v televizních pořadech. S odstupem 10-15 let po rozšíření televizního vysílání stoupl v USA, v Kanadě a v Jihoafrické republice počet zabití na dvojnásobek. Podobný nárůst násilné trestné činnosti zaznamenalo jisté menší kanadské město, kam se televizní signál dostal až 20 let poté, co byl již jinde dostupný. Kritickým věkem pro vliv televizního násilí je období před pubertou.“⁵

Jestliže dítě již od útlého věku vidí v televizních seriálech i filmech hrdiny, kteří se doslova brodí v krvi a během svého vítězného tažení ničí všechny své nepřátele, není divu, že si různé nebezpečné údery nebo kopy chtějí vyzkoušet v praxi. Takovéto a podobné názory se objevují nejen u nás, ale i v západní Evropě a ve Spojených státech. Na našem kontinentu, ale i za oceánem je silně rozšířený názor, že hlavní příčinou vysoké zločinnosti, rozkladu rodiny a úpadku společnosti jsou časté televizní programy s erotickými a násilnými scénami. Prezident Bill Clinton dokonce podepsal nový zákon, podle něhož musí všechny televize vyrobené po roce 1998 obsahovat nově vyvinutý mikroprocesor. Pokud budou vysílány pořady obsahující násilí, bude moci spolu s nimi být vysílán i signál, který vyřadí provozu televizory vybavené tímto mikroprocesorem.

Nepřehlédnutelný je také rozmach erotiky, který nastal po pádu totalitního režimu v České republice. V novinových stáncích a trafikách se objevily časopisy a noviny, které jsou plné obnažených lidských těl, nezřídka i v polohách při souloži, v obchodech pak

⁵ Matoušek. Oldřich. Rodina jako instituce a vztahová síť. Praha: Sociologické nakladatelství, 1993, s. 102.

videokazety s nejrůznějšími filmy od lehce erotických, až po nahrávky, jejichž obsah hraničí s pornografií. Jen velice těžko si lze představit, že mládež pohybující se okolo takovýchto prodejen, si ve výlohách vystavených materiálů určených pro osoby starší osmnácti let nebude všímat. Jistě to pomáhá předcházet takovým nežádoucím situacím, jako jsou nechtěná těhotenství či nakažení pohlavními chorobami způsobené pohlavní nezdřítenlivostí a nedostatečnou ochranou. Je však, třeba brát zřetel na to, že konfrontace s mnohdy až perverzními tiskovinami či nahrávkami může vést k narušení morálky a chování mládeže.

2.6.3 Vliv party

Značnou část života trávíme společně s jinými lidmi a sociální příslušnost nás provází po celý život. Jednou z potřeb, kterou mladí lidé nejvíce upřednostňují, je být uznávaným, případně dokonce obdivovaným členem určité společnosti. Ve většině případů je takovouto společností skupina jejich vrstevníků, jež má někdy na jedince větší vliv než jeho vlastní rodina. „Konečně se dá odůvodněně tvrdit, že obecně slábne vliv rodiny na dospívající děti a že při vzniku delikventního chování má prvořadý vliv vrstevnická skupina řídící se deviantní normou.“⁶

2.6.4 Vliv výchovy

Výchova může ovlivnit, jak bude člověk v životě uznávat a ctít autority, jak bude lidem důvěřovat, jaké si vytvoří názory na svět a hodnoty, jak bude vycházet s ostatními podobně. Velice přitom záleží na přístupu rodičů. Bude-li přístup k dítěti přesprávně autoritativní, může se stát, že z dítěte vyrostе ušlápnutý neprůbojný jedinec, případně člověk, který si bude své pocity agrese vybíjet na slabších. Pokud však výchova dítěte bude naopak příliš liberální, je zde nebezpečí, že z něho jednou bude samorostlý jedinec bez úcty k autoritě. Výchova dítěte by se neměla brát na lehkou váhu. Rodiče by k ní měli

⁶ uvedeno tamtéž, s. 101

přístupovat zodpovědně a nepodceňovat spolupráci s výchovnými institucemi, jako je například škola nebo zájmové kroužky, ale třeba i pedagogicko-psychologická poradna. Důležitý je i čas, který rodiče věnují svým dětem. Zdaleka ne všechny děti dopouštějící se prohřešků proti normám společnosti jsou z neúplných a rozvrácených rodin. V poslední době je velký počet takových, jejichž rodinná struktura je v pořádku, ale rodiče pro své povolání nemají na děti čas a snaží se jim to vynahradit zvýšeným hmotným nebo finančním zabezpečením a dárky. To však dětem nestačí a často pak hledají útěchu v drogách nebo v partách, kde na sebe konáním větších nebo menších deliktů snaží soustředit pozornost a obdiv, čímž si nahrazují nedostatek péče doma.

2.7 Úloha a náplň práce sociálního pracovníka a sociálního kurátora

2.7.1 Sociální pracovník

Úkolem sociálního pracovníka je pomáhat lidem při řešení jejich tíživé sociální situace. Pracovními činnostmi jsou zjišťování celkové sociální situace obyvatel v určitém územněsprávním celku. Zjišťují skutečné situace v rodinách, které mají problémy s nevyhovujícím bydlením, s neúnosnou finanční situací, s požíváním alkoholu či drog některého člena rodiny. Dále u občanů, kteří z důvodu vysokého věku, nemoci nebo jiného postižení nejsou schopni se o sebe sami postarat, hledají řešení situace spolu s postiženým občanem, poskytují potřebné sociálně právní a sociálně zdravotní poradenství včetně pomoci při podávání různých žádostí a formulářů, koordinují a zabezpečují pečovatelské služby v příslušném územním celku po stránce odborné, provozní i ekonomické včetně kontrolní činnosti. Dále navrhují a v naléhavých případech realizují okamžité umístění obtížně vychovatelných dětí a mladistvých do náhradní výchovy nahrazující výchovu rodičů do rozhodnutí soudu. Pracují mezi uprchlíky, bezdomovci, příp. i agresivními jednotlivci a jsou odborně činní ve střediscích drogové a jiné závislosti a také zastupují občany při soudním a správním řízení.

Toto povolání je vykonáváno jak v kancelářích úřadů, tak i v domácnostech občanů bez nepříznivých vlivů pracovního prostředí, je ale třeba počítat s různými lidskými typy, s nimiž se přijde sociální pracovník do kontaktu, včetně agresivních klientů.

Předpokladem pro úspěšný výkon povolání je absolvování studijního oboru střední odborné, vyšší odborné nebo vysoké školy se sociálním nebo se sociálně právním zaměřením, vztah k lidem, schopnost jednat s lidmi, kultivovaný zjev a vystupování, správnost úsudku, trpělivost. Nevhodné je tedy toto povolání pro občany s těžkými vadami pohybového ústrojí, poruchami pohybové koordinace, poruchami komunikačních schopností, poruchami paměti, recidivujícími psychickými poruchami.⁷

⁷ Sociální pracovník v encyklopedii PSP. 2005.
<http://www.occupationsguide.cz/cz/POVOL/680.htm>

2.7.2 Sociální kurátor

Sociální kurátoři, jak bylo zjištěno rozhovorem s vedoucí oddělení sociálně-právní ochrany dětí a mládeže z Městského úřadu Lysá nad Labem, provádějí komplexní sociálně právní poradenství a sociální terapii v problémových rodinách a s problémovými skupinami nebo jedinci. Vyhledávají děti, jejichž rodiče nebo jiné osoby zodpovědné za jejich výchovu neplní své povinnosti, nezabezpečují dostatečně péči o ně nebo jejich výchovu či zdárný vývoj ohrožují, případně narušují. Působí tak, aby došlo k odstranění příčin i důsledků takového chování dospělých osob.

Ve své činnosti se kurátoři zaměřují na sledování vývoje dětí a mladistvých s poruchami chování, nad kterými byl stanoven dohled. V uvedených rodinách se provádí pravidelné návštěvy.

U problémových a nezvladatelných dětí podávají kurátoři soudu podnět k nařízení ústavní výchovy a zprostředkovávají jejich umístění do diagnostických ústavů. Jsou povinni nejméně jednou za šest měsíců navštěvovat děti, kterým byla nařízena ústavní výchova v zařízení a jsou v kontaktu s rodiči nebo osobami odpovědnými za jejich výchovu, za účelem odstranění důvodů, pro které bylo dítě umístěno do ústavního zařízení. V případě, že pominuly důvody pro nařízení ústavní výchovy, dávají soudu podněty na její zrušení. Po propuštění dětí nebo mladistvých z ústavní či ochranné výchovy pečují o to, aby tyto osoby byly přijaty do škol, vhodných učebních oborů a zaměstnání. V rámci této činnosti spolupracují se školami, úřady práce, zaměstnavateli a podobně.

Kurátoři pro děti a mládež pracují s rodinami, ve kterých žijí děti s poruchami chování a které se dopustily trestného činu, rodičům poskytují pomoc.

V rámci přípravného řízení spolupracují s orgány Policie České republiky. Následně se osobně zúčastňují řízení u soudu v trestních věcech mladistvých. Kurátoři vypracovávají na žádost policie, soudů a státního zastupitelství zprávy o výchovném prostředí nezletilých, jejich chování a stupni mravního narušení.

V souladu se zněním zákona o přestupcích se zúčastňují přestupkového řízení, které je vedeno proti mladistvým.

V rámci činnosti komise pro sociálně-právní ochranu dětí připravují podklady pro její jednání, vedení pohovoru s nezletilými nebo řízení o výchovných opatřeních komise. Jednání komise se podle potřeby zúčastňují osobně.

Samozřejmostí je vzájemná spolupráce s obecními úřady, městskými úřady, zdravotnickými zařízeními, policií, soudy, státními zastupitelstvími, zaměstnavateli nezletilých a dalšími zainteresovanými orgány a organizacemi.

Stejně jako terénní sociální pracovníce podávají kurátoři v případě ohrožení života nebo příznivého vývoje dítěte návrh k soudu na nařízení předběžného opatření dle § 76a Občanského soudního řádu v platném znění.

Pokud má pracovník podezření ze spáchání trestného činu na dítěti, podává podněty k zahájení trestního stíhání příslušným orgánům (ohrožování mravní výchovy, týrání dítěte, opuštění dítěte).

V oblasti sociálně patologických jevů u dětí a mládeže analyzují ve svěřeném územním obvodu situaci, podílí se na organizování a realizaci preventivních opatření směřujících proti kriminalitě mládeže, alkoholismu a drogové závislosti.

Rovněž zabezpečují sociálně právní ochranu dětí a mladistvých v obecné rovině tím, že uplatňují garanci ochrany práv nezletilých dětí, zprostředkovávají odbornou specializovanou pomoc jednotlivcům i rodinám ze strany zdravotnických a jiných odborných zařízení, včetně nestátních subjektů.

2.8 Projekt středisek Probační a mediační služby České republiky Středočeského kraje pro rok 2005

Probační a mediační služba České republiky v programu podpory prevence na střediscích Probačních a mediačních služeb celého Středočeského kraje vytvořila projekt středisek Probační a mediační služby České republiky Středočeského kraje pro rok 2005, ve kterém je konstatováno, že východisky pro vznik projektu byla skutečnost, že v roce 2003 a následně v roce 2004 došlo v České republice k nárůstu trestné činnosti nezletilců a mladistvých.

Zvýšil se počet zejména závažných trestných činů, které páchá skupina osob mladších 18 ti let. Vzhledem k dosavadním prognózám existuje předpoklad, že počet těchto činů bude mít stoupající tendenci.

Od roku 2004 jsou v praxi uplatňovány zásady nového zákona č. 218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže. Řada regionů (orgány činné v trestním řízení) však plnou šíři možných opatření vůči mládeži nevyužívá. Jedním z důvodů, proč tento zákon a jeho možnosti nejsou využívány je rozdílná (v některých regionech malá) spolupráce mezi orgány činnými v trestním řízení a dalšími subjekty, které v rámci ukládaných opatření zákona č. 218/2003 Sb. musí spolupracovat.

Zhoršuje se dle konzultací se zástupci školských zařízení i situace na školách (základní školy a střední školy), kde je zaznamenáváno množství případů šikany. Stále více dětí je vyšetřováno Policií České republiky pro páchání trestné činnosti.

Koordinace preventivních, ale i základních informativních opatření v rámci regionů je v rámci celé České republiky roztržštěná a mnohdy i ne zcela funkční.

V současné době lze najít střípky prevence kriminality například v rezortu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky, Ministerstva spravedlnosti České republiky a Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky. Vzhledem k nedostatku finančních prostředků jsou rušeny potřebné dětské a mládežnické aktivity, případně si je sociálně slabší rodiny nemohou dovolit.

Aktivity společenské a sportovní jsou nahrazovány počítačovou a televizní kulturou. Selhává tradiční model rodiny, dochází k diferenciaci hodnotového systému mladistvých, což je dáno technickým pokrokem společnosti a danými ekonomicko-sociálními změnami v průběhu osmdesátých a devadesátých let.

Pilíře projektu

- **Mediaální** (tvorba informačních materiálů, sestavení projektu prevence pro školy a mladistvé prvopachatele, informační program pro laickou veřejnost).
- **Statistické** (statistická srovnání počtu trestných činů a jejich závažnosti v závislosti na programu prevence, komparativní analýza krajská a okresní).
- **Vzdělávací** (vzdělávání pracovníků Probační a mediační služby v rámci plánu vzdělávání Středočeského kraje na rok 2005, spolupráce a prostupnost vzdělávání s orgány činnými v trestním řízení, speciální vzdělávání pracovníků, kteří pracují s mládeží).
- **Komunitní plánování** (vznik Preventivně sociálních týmů pro mladistvé a nezletilce, vymezení jeho činnosti, jeho působení a aktivita v jednotlivých regionech).

Cílová skupina

- Prvopachatelé (nezletilci a mladiství)
- Základní škola (žáci 2. stupeň ZŠ)
- Střední škola (studenti středních škol a středních odborných učilišť)

Participantí projektu

- Probační a mediační služba České republiky (střediska Středočeského kraje)
- Orgány činné v trestním řízení (na úrovni kraje a okresu)
- Místní samospráva
- Neziskové organizace a komunitní centra (na úrovni okresů)
- Mentoři
- Školská zařízení
- Úřady práce (na úrovni kraje a okresu)
- Tělovýchovná zařízení
- Média

Cíle projektu

Podpora a koordinace preventivně – výchovných opatření v oblasti práce s mládeží v rámci komunity v každém soudním okrese. Propojení a vzájemné zkontaktování jednotlivých participantů v rámci komunity by umožnilo lépe pracovat v oblasti prevence i na poli trestní justice s mladistvými. Jedním z cílů je i podpora vzniku týmu pro mladistvé – pro práci s mladistvými tzv. Preventivně sociálních týmů, Komunitních týmů pro mládež (jde o pracovní název).

Dalším cílem je práce na legislativním návrhu – novelizace zákona č. 218/2003 Sb., navrhnout začlenění Komunitních týmů do legislativy.

Na pozici kraje iniciovat jednání o možném zavedení „Systému včasné intervence“. V jednotlivých okresech pak dosáhnout následujících opatření :

Opatření 1.

Dosáhnout 5% snížení míry recidivy u mladistvých a nezletilců.

Dosáhnout 3% snížení nárůstu kriminality prvopachatelů z kategorie mladiství v roce 2006.

Opatření 2.

Ve spolupráci s orgány činnými v trestním řízení připravit plán pro soudnictví nad mládeží, obsahující strategii, jak v daném regionu podpořit prevenci kriminality. Pracovat na vytvoření týmu pro mladistvé a jejich práci v okrese.

Opatření 3.

Vytvoření týmů pro mladistvé (po vzoru britských YOT) ve spolupráci s neziskovými organizacemi. V prvním roce tuto činnost koordinovat a následně ji předat ke koordinaci

vytipované neziskové organizaci, která by se touto tematikou zabývala a na projektu spolupracovala.

Opatření 4.

Předjednávat v rámci orgánů činných v trestním řízení způsob vyřízení trestní věci, včetně návrhu na potrestání mladistvých a nezletilců a aktivně se zapojovat na zajišťování alternativních trestů.

Opatření 5.

Zajištění ve spolupráci s příslušnými organizacemi návaznost služeb v rámci každého okresu : ubytování pro lidi bez domova, vzdělávání (uplatnitelnost na trhu práce – rekvalifikace), probační programy, volnočasové aktivity.

Výstupy:

Materiály pro prevenci (letáky v daných okresech s kontakty na pomáhající organizace pro osoby v náročné životní situaci), vytvoření Komunitního týmu pro mládež v rámci každého soudního okresu a jeho funkčnost, vytipování neziskových organizací, které by po pilotáži projektu převzaly v okresech funkci koordinátora týmů a prevence, verifikovat hypotézu o snížení kriminality mládeže, pokud v daném soudním okrese pracuje Komunitní tým, vzdělávání a jeho propojenost na projekt.

III PRAKTICKÁ ČÁST

3.1 Cíl praktické části

Cílem praktické části je vytvořit projekt k podpoře prevence kriminality nezletilých a mladistvých v soudním okrese Nymburk.

3.2 Projekt podpory prevence kriminality v soudním okrese Nymburk

Východiska projektu

Po vzniku Probační mediační služby České republiky vyvstala nutnost v rámci restorativního pojetí justice propojit jednotlivé zainteresované složky justice a kooperující organizace. I pracovníci střediska Probační a mediační služby Nymburk se začali zamýšlet, jak své postupy při práci s nezletilými a mladistvými koordinovat tak, aby působení bylo komplexní a obsáhlo celou šířku práce v oblasti kriminality mládeže. Neformální kontakty se sociálními kurátory, orgány činnými v trestním řízení a neziskovým sektorem bylo nutno vložit do rámce, který by systémově navrhl spolupráci.

Z tohoto důvodu probační pracovníci na podzim roku 2004 začali uvažovat o možném vytvoření multiresortního týmu, který by se oficiálně setkával a tyto možnosti navrhoval. V průběhu měsíce dubna 2005 se tato iniciativa uskutečnila v podobě prvního setkání multitýmu, specialistů pro práci s kriminální mládeží. Na základě analýzy potřeb jednotlivých specialistů vznikla myšlenka utvořit z části průzkumný, z části osvětový a z části vzdělávací projekt s pracovním názvem „Kolečko“.

Jednotlivá setkání multitýmu měla předem daný strukturovaný plán, který byl předem všemi účastníky připomínkován a každé ze setkání bylo zaměřeno na téma, kterému odpovídalo i místo setkání. Například na téma „Kriminalita mladistvých a nezletilých Romů“ se uskutečnilo setkání v romském klubu „Občanského porozumění“ v Nymburce, setkání na téma „Legislativní úpravy a pojetí zákona č. 218/2003 Sb.“ se konalo v budově Okresního státního zastupitelství v Nymburce.

Z každého setkání byl vyhotoven zápis pro zpětnou vazbu a studiu zúčastněných specialistů.

Lze konstatovat, že po více než roce trvání této spolupráce se informovanost zainteresovaných o postupech, právech a problematice kolegů v multitýmu značně rozšířila. Z počátku byly ke spolupráci osloveny tyto organizace: Okresní soud Nymburk, Okresní státní zastupitelství Nymburk, Policie České republiky, okresní ředitelství Nymburk, Oddělení sociálně-právní ochrany dětí Lysá nad Labem, Poděbrady, Nymburk, Romské sdružení občanského porozumění se sídlem v Nymburce, Občanská poradna Nymburk, K-centrum Nymburk a Pedagogicko-psychologická poradna Nymburk. V průběhu činnosti multitýmu během prvního čtvrtletí 2005 vytrvali aktivní členové: Okresní soud Nymburk, Policie České republiky, okresní ředitelství Nymburk, Oddělení sociálně-právní ochrany dětí Lysá nad Labem, Poděbrady, Nymburk, K-centrum Nymburk.

Základním východiskem pro vznik projektu v soudním okrese Nymburk, s pracovním názvem „Kolečko“ byla objektivně konstatovaná skutečnost dle statistického výkazu a výroční zprávy Probační mediační služby České republiky, střediska Nymburk za rok 2004 o vysokém nárůstu kriminality mládeže. Ještě více byl zarážející ukazatel nárůstu kriminality nezletilců.

Zásadní myšlenkou pro budoucí prevenci kriminality v soudním okrese Nymburk bylo uvědomit si participaci zúčastněných subjektů v trestním řízení. Z analýzy střediska vyplynula potřeba zkontaktovat, zkoordinovat a nastavit spolupráci těchto subjektů nad jednotlivými konkrétními případy, zejména v oblasti prevence.

Praktickou aplikací se po dohodě všech stran stal výše jmenovaný projekt, který **nečerpá finanční prostředky a je realizován pouze z lidských zdrojů příslušných participantů.**

Pilíře projektu

- **Mediační** (sestavení projektu podpory prevence kriminality pro děti na základních školách a mládež na středních školách a učilištích, participace regionálních médií)
- **Statistické** (vyhodnocení znalostí dětí a mládeže v oblasti prevence kriminality v soudním okrese Nymburk)
- **Komunitní plánování** (ve vlastní úrovni)

Cílová skupina

- **Střední školy** (studenti středních škol a středních odborných učilišť)
- **Základní školy** (žáci 2. stupně základních škol)

Participantí projektu

- Probační a mediační služba České republiky, středisko Nymburk
- Orgány činné v trestním řízení (Okresní ředitelství Policie Nymburk, Okresní soud Nymburk)
- Městské úřady, sociální odbory: Nymburk, Poděbrady, Lysá nad Labem
- K-centrum, pobočka Nymburk
- Školská zařízení
- Média

Cíle projektu

- Podpora a koordinace preventivně – výchovných opatření v oblasti práce s mládeží v rámci komunity v okrese. Propojení a vzájemné zkontaktování jednotlivých participantů v rámci komunity by umožnilo lépe pracovat v oblasti prevence i na poli trestní justice s mladistvými. Jedním z cílů je i podpora vzniku týmu pro mladistvé – pro práci s mladistvými tzv. Preventivně sociální tým.

Výstupy

- Vytvoření multiresortního týmu pro děti a mládež v rámci soudního okresu a jeho funkčnost
- Vytipování neziskových organizací, které by po pilotáži projektu převzaly v okrese funkci koordinátora týmu a prevence
- Rozpracování jednotlivých kroků a jejich harmonogram
- Harmonogram realizace vypracovat dle pozvánek a zápisů ze setkání
- Zadavatel projektu - Probační a mediační služba České republiky, středisko Nymburk

- Realizátor projektu - Probační a mediační služba České republiky, středisko Nymburk.

3.2.1 Popis výběrového vzorku

V rámci projektu bylo osloveno šest školních zařízení na okrese Nymburk. Školy oslovily sociální pracovníce příslušných městských úřadů, protože dle znalosti místa nejlépe vyhodnotily potřeby škol, kdy vytipovaly následující školy a učiliště:

- Základní škola J. A. Komenského Lysá n/Labem, třída 9. B, ve třídě je 25 žáků.
- Základní škola Letců R.A.F. Nymburk, třída 9. B, ve třídě je 24 žáků.
- Základní škola T.G.M. Poděbrady, třída 9. C, ve třídě je 20 žáků.
- Střední odborné učiliště místního hospodářství Lysá nad Labem, (tříletý učební obor švadlena, dívky), 2. ročník, třída 2. G, ve třídě je 25 učnic.
- Centrum odborné přípravy Nymburk (učební obor mechanik pro stroje a zařízení, chlapci), 2. ročník, třída 2. M-60, ve třídě je 18 učňů.
- Střední odborné učiliště Dr. Beneše Poděbrady (tříletý učební obor kuchař-číšník, chlapci a děvčata), 2. ročník, třída 2. A, ve třídě je 6 učňů a 16 učnic.

Do projektu se přihlásila všechna oslovená školní zařízení. Výběrový vzorek byl vybrán sociálními pracovníci formou rozhovoru s řediteli školních zařízení a výchovnými poradci. Nezletilí a mladiství jsou ve věku od 14 ti do 18 ti let. Jedná se o heterogenní skupinu o počtu 134 osob (**viz tabulka č. 1**).

Tabulka č. 1

Přehled základních škol a středních odborných učilišť, tříd s počtem žáků a učňů a celkový počet žáků a učňů.

Základní škola, Střední odborná učiliště	Třída	Počet žáků a učňů
Základní škola J. A. Komenského Lysá n/Labem	9. B	25
Základní škola Letců R.A.F. Nymburk	9. B	24
Základní škola T.G.M. Poděbrady	9. C	20
Střed. odborné učiliště míst. hosp. Lysá n/Labem	2. G	25
Centrum odborné přípravy Nymburk	2. M-60	18
Střední odborné učiliště Dr. Beneše Poděbrady	2. A	22
Celkový počet žáků a učňů		134

3.2.2 Popis použité metody k získávání údajů

V této práci byla použita metoda nestandardizovaného didaktického testu.

Účelem standardizovaného didaktického testu je vyslovit na základě výsledků přesný závěr o úrovni znalostí a dovedností žáků. Tento závěr je možné učinit pouze při použití kvalitního didaktického testu, tj. testu, který splňuje následující charakteristiky:

- objektivita, srovnatelnost
- validita
- reliabilita
- citlivost

Výsledky některých druhů zkoušek jsou významně ovlivněny působením faktorů, které jsou pro účely dané zkoušky nepodstatné. Příkladem může být subjektivní vliv vyučujících při kladení otázek a hodnocení žákovských odpovědí v rámci ústní zkoušky. Správně konstruovaný didaktický test je schopen poskytnout objektivní a tedy srovnatelné

výsledky, které závisí pouze na znalostech a dovednostech jednotlivých žáků. V testu jsou žákům předloženy shodné úlohy s předem určeným správným řešením a se stejným časovým limitem.

Žáci tak mají shodné výchozí podmínky při ověřování svých znalostí a dovedností. Tyto shodné podmínky současně umožňují porovnávat výsledky dosažené jednotlivými žáky. Objektivita a srovnatelnost nejsou vlastností každého testu, ale pouze testu kvalitního a konstrukčně správného. Objektivita může být snížena například nejednoznačně formulovanými úlohami.

Validita představuje shodu mezi funkčností testu a účelem, pro který byl test vytvářen. Test je validní, pokud ověřuje ty znalosti a dovednosti, pro které byl zkonstruován. Zjednodušeně řečeno - test z dějepisu není validní, jestliže do něj zahrneme úlohy z matematiky. Nízká validita testu znemožňuje interpretaci výsledků a tedy jejich další využití v pedagogické praxi. Validita testu může být ohrožena nesprávným postupem při konstrukci úloh nebo chybným výběrem učiva, které má být testem ověřováno. Konstrukční chyby vedoucí ke snížení validity se týkají zejména toho, že k vyřešení úlohy je nutné provést několik myšlenkových operací, z nichž některé nemusí být žákům známé. Autoři úloh mohou předpokládat určitou operaci jako samozřejmou, nepovažují ji proto za cíl úlohy. Pro žáky však právě tato operace může být překážkou k úspěšnému vyřešení úlohy. Příkladem by mohl být test z dějepisu, jehož součástí jsou úlohy s výchozími texty. Pokud by texty byly příliš dlouhé a jazykově komplikované, mohou vést k neúspěchu žáka, jehož historické znalosti a dovednosti jsou na vysoké úrovni.

Zdrojem nízké validity může být také formulace testové úlohy. V důsledku použité slovní zásoby či větné stavby mohou žáci pochopit úlohu odlišným způsobem, než jak bylo původně zamýšleno autory. V takovém případě má úloha pro žáky zcela jiný význam a jejich odpověď je reakcí na jiný podnět, než který v úloze spatřují autoři. Zdrojem zavádějících výsledků může být také test, který ověřuje chybně vybrané učivo. Výsledky nejsou validní, pokud test ověřuje znalosti a dovednosti, které žáci neměli možnost si ve škole osvojit (buď proto, že jej ještě neprobírali, nebo proto, že se jedná znalosti a dovednosti získávané v mimoškolních aktivitách). Na základě takového testu bychom se mohli dopustit nespravedlivého závěru, že určitý žák má slabé znalosti a dovednosti v moderní literatuře, ačkoliv se toto téma v dané škole dosud nevyučovalo.

Reliabilita představuje míru přesnosti a spolehlivosti testu. Pouze test, který měří přesně a spolehlivě, poskytuje směrodatné informace o úrovni znalostí a dovedností žáků. Přesné měření znamená, že výsledek v testu vypovídá o skutečných znalostech a dovednostech žáků. Představme si žáka s jeho znalostmi a dovednostmi. Tyto znalosti a dovednosti chceme změřit a vytvoříme za tím účelem didaktický test, který zadáme žákovi. Jeho výsledek v testu však nevypovídá přímo a pouze o jeho znalostech a dovednostech, nýbrž obsahuje také jisté zkreslení. Toto zkreslení má původ v kvalitě testu, v porozumění úlohám, v podmínkách, za kterých je test zadáván atd. Pokud je test dostatečně kvalitní, tj. reliabilní, je zkreslení velmi malé a výsledek v testu je téměř totožný se žákovými skutečnými znalostmi a dovednostmi.

Spolehlivé měření znamená, že test poskytuje stabilní, opakovatelné výsledky. V ideálním případě by měl stejný žák při opakovaném zadání testu dosáhnout shodného výsledku. Pokud test neměří spolehlivě, znamená to, že do výsledků interferuje řada vnějších, náhodných vlivů. Na základě takových výsledků není možné činit závěry o žácích.

Citlivost neboli diskriminace vypovídá o schopnosti testu rozlišovat mezi žáky s různými skutečnými znalostmi a dovednostmi. Je-li test citlivý, měly by být výsledky žáků přiměřeně rozprostřeny po celé bodové škále. Pokud je například možné v testu získat maximálně 30 bodů a 90% žáků získalo 25 bodů a více, test není citlivý. Optimální míra citlivosti se liší v závislosti na účelu testu. Test, jehož cílem je rozhodnout, kteří žáci mají být přijati na vysokou školu, musí být citlivý. Naopak pro test, jehož prostřednictvím chceme ověřit, zda si každý jednotlivý žák osvojil určité učivo, není vysoká míra citlivosti nutnou podmínkou jeho úspěšného použití.⁸

Vlastní nestandardizovaný didaktický test (**viz příloha č. 1**) byl zkoncipován za spolupráce celého vytvořeného multidisciplinárního týmu, s cílem zjistit úroveň znalostí nezletilých a mladistvých před a po aplikaci besed s probačním úředníkem Probační a mediační služby České republiky, střediska Nymburk, sociálních kurátorek pro mládež při Městských úřadech Nymburk, Poděbrady a Lysá nad Labem, s tiskovou mluvčí Okresního ředitelství Policie České republiky Nymburk, s pracovníky K-centra, pobočky Nymburk a návštěvy Okresního soudu Nymburk, spojené s návštěvou hlavního líčení v oblastech:

⁸ www.ceremat.cz/testovani/didakticke_testy.php.

- drogové problematiky, v testu otázky. 5-8
- trestní problematiky, v testu otázky 9-13
- sociální oblasti, v testu otázky 14-20
- působení a práce pracovníků Probační a mediační služby, v testu otázky 21-28

Z výše popsaného odstavce vyplývá smysl pracovního názvu projektu „Kolečko“, a to poskytnout dětem a mládeži ucelený pohled na problematiku patologických jevů ve společnosti od profesionálů z oblasti justice.

Vlastní nestandardizovaný didaktický test se skládá z kombinace otevřených a uzavřených otázek. Otázky byly tvořeny jednotlivými členy multitýmu: K-centra Nymburk, Policie České republiky, sociálními kurátorkami a probačními úředníky, vždy za jejich oblast působení a rozhovorem s jednotlivými členy multitýmu.

Z jakého důvodu pokládali za své oblasti otevřené nebo uzavřené otázky, bylo zjištěno:

Za K-centrum Nymburk – otevřené typy otázek, kterými se chtějí dozvědět, zda vůbec respondenti mají povědomí o drogové problematice a uzavřené typy otázek, aby ověřili u respondentů přímou znalost a výši znalostí dané problematiky u jednotlivých položek. Celkově budou zjišťovat, na jakou problematiku ze svého oboru mají zaměřit besedy se žáky a uční.

Za Policii České republiky a Okresní soud Nymburk – uzavřené typy otázek, kterými chtějí ověřit, jakou mají respondenti přímou znalost a výši znalostí na poli trestní justice. Cílem položených otázek je zjištění, na jakou problematiku ze svého oboru mají zaměřit besedy se žáky a uční.

Za sociální kurátory – uzavřené typy otázek, kterými chtějí ověřit výši znalostí v sociální sféře, s cílem zjistit, na jakou problematiku mají zaměřit besedy se žáky a uční.

Za Probační a mediační službu – uzavřené typy otázek, kterými chtějí ověřit výši znalostí u jednotlivých položených otázek s cílem zjistit, na jakou problematiku mají zaměřit besedy se žáky a uční.

Výsledky didaktického testu mají sloužit k celkovému zjištění znalostí problematik daných jednotlivými položkami. Po vyhodnocení jednotlivých oblastí testu budou zaměřeny besedy na doplnění znalostí.

Po vyhodnocení didaktického testu a absolvování besed bude proveden retest.

Struktura didaktického testu:

1. oblast: otázka č. 1 až 4 (osobní údaje)
2. oblast: otázka č. 5 až 8 (zjištění výše znalostí drogové problematiky)
3. oblast: otázka č. 9 až 13 (zjištění výše znalostí trestní problematiky)
4. oblast: otázka č. 14 až 20 (zjištění výše znalostí v sociální oblasti)
5. položka: otázka č. 21 až 28 (zjištění výše znalostí o působení a práci Probační a mediační služby České republiky)

3.2.3 Předvýzkum

Cílem předvýzkumu je ověřit na vzorku respondentů vhodnost kladených otázek ve vlastním didaktickém testu.

V rámci předvýzkumu byli osloveni 4 náhodní respondenti (2 žákyně 9. tříd základní školy, 1 studentka 1. ročníku střední školy a 1 učeň 2. ročníku středního odborného učiliště).

Respondentům byl předložen vlastní nestandardizovaný didaktický test, který byl vyplňován tím způsobem, že s respondenty byla kromě písemného vypracování také verbálně rozebírána každá otázka zvlášť, kdy každý z nich uváděl, zda porozuměl nebo neporozuměl otázce a dále na závěr uvedl názor na celý test.

Provedeným předvýzkumem na náhodném vzorku respondentů o vhodnosti kladených otázek vlastního nestandardizovaného didaktického testu bylo zjištěno následující:

Otázka č. 5 (Víš, jak rozdělujeme drogy?) všichni 4 respondenti jmenovali názvy drog (např. hašiš, marihuana, heroin nebo tvrdé a měkké). Od této otázky však bylo očekáváno dělení na základní skupiny (např. látky centrálně tlumivé, halucinogeny, opiáty, látky se stimulačním účinkem, konopí, inhalanty, závislosti na lécích). Tato otázka tedy byla nevhodně položena, měla být uvedena např. „Na jaké skupiny se drogy dělí?“. Na tuto otázku, která byla respondentům verbálně položena a základní skupiny dělení drog vysvětleny, reagovali tak, že takové dělení stejně nikoho nenapadne. Z tohoto důvodu byla otázka č. 5 z vlastního didaktického testu vynechána.

Otázka č. 10 (Zloděj vytáhl starší paní na ulici z kapsy peněženku. V peněžence bylo pouze 52,- Kč. Zde byli respondenti dotázáni, zda zloděj trestný čin krádeže spáchal, nespáchal nebo nespáchal, pokud kradl beze zbraně), kdy celkem 3 respondenti uváděli, že nespáchal, protože trestný čin to je až od 5 000,- Kč. Tato otázka byla velmi nevhodně položena, neboť nebyla uvážena větší složitost právní kvalifikace skutkové podstaty trestného činu krádeže ve smyslu ustanovení § 247 odst. 1, písm. d) tr. zákona (krádež na osobě, kde není rozhodující způsobená škoda). Pro složitost právní kvalifikace byla tato otázka z testu vynechána.

Otázka č. 17 (Jaké je postavení kurátora pro děti a mládež u soudu pro mládež?). Zde žádný z respondentů nedokázal vybrat žádnou možnost (a,b,c), těmto možnostem vůbec nerozuměli. Z toho důvodu byla tato otázka z testu vypuštěna a zároveň ze stejného důvodu nesrozumitelnosti pro respondenty byly vynechány i **otázky č. 18, 21, 24 a 25**.

Další názor jednotlivých respondentů na celý test se shodoval v tom, že v průběhu jeho vyplňování uváděli, že test je moc dlouhý a jeho vyplňování je zdlouhavé.

Vzhledem k výše uvedeným skutečnostem byly otázky č.: 5, 10, 17, 18, 21, 24, 25 z vlastního didaktického testu vynechány. Vlastní průzkum bude proveden za pomoci přepracovaného didaktického testu (**viz příloha č. 2**) a retestu (**viz příloha č. 3**).

3.2.4 Struktura didaktického testu po provedení předvýzkumu

1. oblast: otázka č. 1 až 4 (osobní údaje)
2. oblast: otázka č. 5 až 7 (zjištění výše znalostí drogové problematiky)
3. oblast: otázka č. 8 až 11 (zjištění výše znalostí trestní problematiky)
4. oblast: otázka č. 12 až 17 (zjištění výše znalostí v sociální oblasti)
5. oblast: otázka č. 18 až 21 (zjištění výše znalostí o působení a práci Probační a mediační služby České republiky)

3.2.5 Stanovení předpokladů

1. Lze předpokládat, že prvotní znalost drogové problematiky na základních školách a učilištích bude nižší než 40%, po absolvování besed se znalost zvýší o 10% (ověřováno pomocí testu a retestu otázkami č. 5 až 7).
2. Lze předpokládat, že prvotní znalost trestní problematiky na základních školách a učilištích bude nižší než 60%, po absolvování besed se znalost zvýší o 5% procent (ověřováno pomocí testu a retestu otázkami č. 8 až 11).
3. Lze předpokládat, že prvotní znalost v sociální oblasti na základních školách a učilištích bude nižší než 45%, po absolvování besed se znalost zvýší o 5% (ověřováno pomocí testu a retestu otázkami č. 12 až 17).
4. Lze předpokládat, že prvotní znalost o působení a práci Probační a mediační služby České republiky na základních školách a učilištích bude nižší než 35%, po absolvování besed se znalost zvýší o 15% (ověřováno pomocí testu a retestu otázkami č. 18 až 21).
5. Lze předpokládat, že znalosti drogové problematiky, trestní problematiky, sociální oblasti a působení a práce Probační a mediační služby České republiky, žáků základních škol bude po absolvování besed o 5% vyšší než u učňů středních odborných učilišť (ověřováno pomocí retestu položkami č. 1 až 21).

Stanovené předpoklady vznikly po zevrubné diskuzi členů multitýmu, z čehož každý z participantů zastával odlišné stanovisko a výše uvedené procentuální výše znalostí a neznalostí žáků a učňů jsou výsledkem společného konsenzu všech stran.

3.2.6 Průběh průzkumu

Na základě projektu Probační a mediační služby České republiky, střediska Nymburk, kdy byl na jednotlivých školách a učilištích předem dohodnut probačním úředníkem přesný harmonogram předložení didaktického testu, besed a retestu, se uskutečnil průzkum znalostí, který proběhl v měsících únoru a březnu 2006 v oblastech: drogové problematiky, trestní problematiky, znalostí v sociální oblasti a znalostí o působení práci Probační a mediační služby České republiky.

Učiteli a sociálními pracovníci, ve vyučovacích hodinách, byl předložen didaktický test přítomným žákům na třech základních školách (Lysá nad Labem, Nymburk a Poděbrady) a třech středních odborných učilištích (Lysá nad Labem, Nymburk a Poděbrady).

Získaná data byla následně obratem vyhodnocena, aby specialisté z oblastí drogové problematiky, trestní problematiky, znalostí v sociální oblasti a znalostí o působení práci Probační a mediační služby České republiky, mohli účelně zaměřit své besedy na zjištěné nedostatky ve znalostech žáků a učňů v daných problematikách.

Každá třída absolvovala jednu besedu během vyučovacích hodin, vždy za účasti učitele a všech specialistů za jednotlivé oblasti. Nepřítomným žákům na besedách, kteří se zúčastnili vstupního testu, byl jejich obsah po dohodě s učiteli dodatečně přiblížen. Po ukončení besed žáci a učni absolvovali návštěvu Okresního soudu v Nymburce, spojenou se sledováním hlavního líčení, nařízené v trestní věci dospělých pachatelů pro majetkovou trestnou činnost. Vzhledem ke kapacitě míst (50) v soudní síni a počtu žáků a učňů se museli během soudního líčení vystřídat.

Na závěr byl žákům a učňům předložen retest, za stejných podmínek jako didaktický test, který vyplnili pouze ti žáci a učni, kteří předtím absolvovali vyplnění didaktického testu a zúčastnili se besed, žákům a učňům, kteří ve stanoveném termínu chyběli, byl učiteli předložen k vyplnění dodatečně.

3.2.7 Získaná data a jejich interpretace

V rámci průzkumu bylo předloženo k ověření znalostí didaktickým testem a retestem celkem 134 didaktických testů a 134 retestů, který odpovídal součtu všech žáků a učňů ve třídách.

Ke zpracování údajů se vrátilo 117 vyplněných didaktických testů a 117 vyplněných retestů, ze kterých byla získána matematicko-statistickou metodou (při výpočtu v procentech) následující data, přičemž pro přehlednost výsledků byl test rozdělen na oblasti –viz kapitola 3.2.4 (Struktura didaktického testu po provedení předvýzkumu).

1. oblast : otázka 1 až 4 (*osobní údaje*) bylo zjištěno, že vstupního testu se zúčastnilo celkem 117 žáků. Necht' tento ukazatel slouží pro vyhodnocení vstupního a výstupního testu za absolutní číslo, a to ve výši 100% (**viz tabulky č. 2 až 4**).

Tabulka č. 2

Rozdělení respondentů dle pohlaví - viz otázka č. 1

Děvčata	Chlapci
68%	32%

Tento ukazatel, 68% děvčat a 32% chlapců je v tak markantním rozdílu zejména vlivem Středního odborného učiliště Lysá nad Labem s oborem švadlena, kde chlapci nejsou zastoupeni.

Tabulka č. 3

Věk respondentů – viz otázka č. 2

14 let	15 let	16 let	17 let	18 let
42%	15%	19%	21%	3%

Z celkového počtu respondentů je nejméně respondentů ve věku 18 let (3%) a nejvíce respondentů ve věku 14 let (42%).

Tabulka č. 4

Rozdělení respondentů dle základních škol a učňovských zařízení – viz otázka č. 3

Základní školy	Střední odborná učiliště
57%	43%

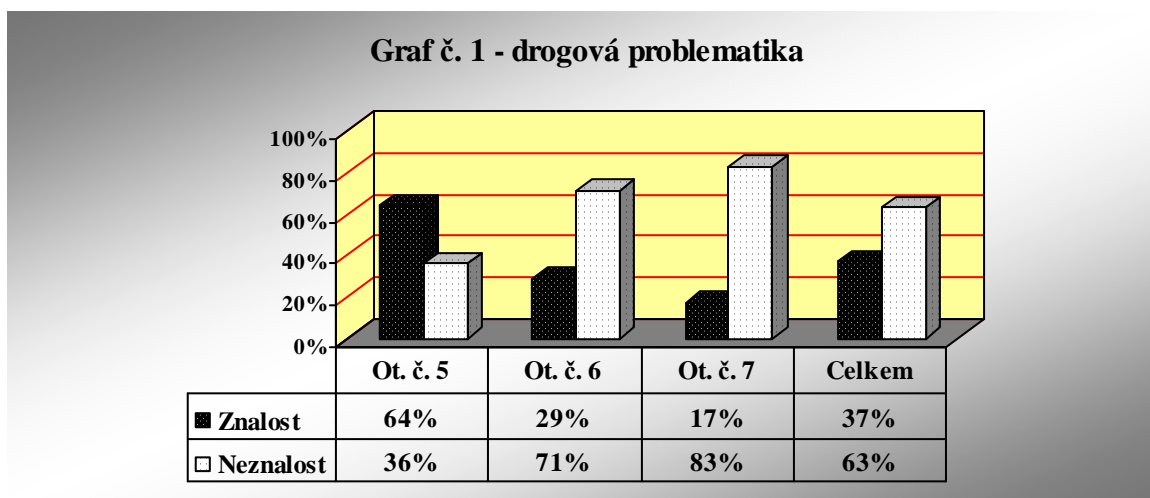
Projektu se zúčastnilo 57% žáků základních škol a 43 % učňů středních odborných učilišť.

Otázka č. 4 - na zjištění třídy se projevila ve fázi vyhodnocování testu jako bezpředmětná vzhledem k odlišným typům škol a její výpovědní hodnota je mizivá.

2. oblast : otázka 5 až 7 (*zjištění výše znalostí drogové problematiky*) - viz *tabulka č. 5 a graf č. 1*, kde je znázorněna výše prvotní znalosti (37%) a neznalosti (63%) respondentů za tuto oblast. Otázky jsou položeny z části formou polouzavřených otázek, proto jsou vyhodnoceny jako celek a konfrontovány s úvodními předpoklady. Vyhodnocení otázek byl přítomen odborný pracovní K-centra Nymburk, který tyto otázky zadával. Dle analýzy pracovníka K-centra je znalost této oblasti ze strany respondentů značně neuspokojivá.

Tabulka č. 5

	Otázka č. 5	Otázka č. 6	Otázka č. 7	Celkem
Znalost	64%	29%	17%	37%
Neznalost	36%	71%	83%	63%

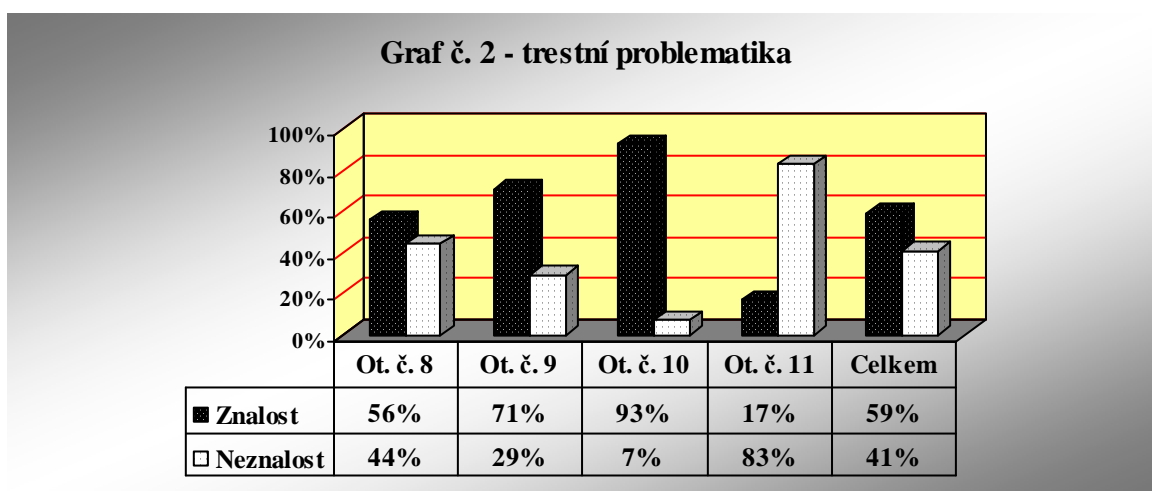
Graf č. 1 uvádí vyhodnocení prvotní znalosti (ve výši 37%) a neznalosti (ve výši 63%) žáků a učňů v drogové problematice.

3. oblast: otázka č. 8-11 (*zjištění výše znalostí trestní problematiky*) – viz *tabulka č. 6 a graf č. 2*, kde je znázorněna výše prvotní znalosti (59%) a neznalosti (41%) respondentů za tuto oblast. Vyhodnocením této oblasti byl pověřen trestní soudce Okresního soudu Nymburk, který projevil kladné překvapení nad mírou znalosti dětí, zejména u otázky č.

10. Naopak otázku č. 11 hodnotil jako nepřiměřeně obtížnou věku dětí s ohledem na právní kvalifikaci této problematiky usoudil, že v této otázce bylo jeho zadání nad možnosti žáků.

Tabulka č. 6

	Otázka č. 8	Otázka č. 9	Otázka č. 10	Otázka č. 11	Celkem
Znalost	56%	71%	93%	17%	59%
Neznalost	44%	29%	7%	83%	41%

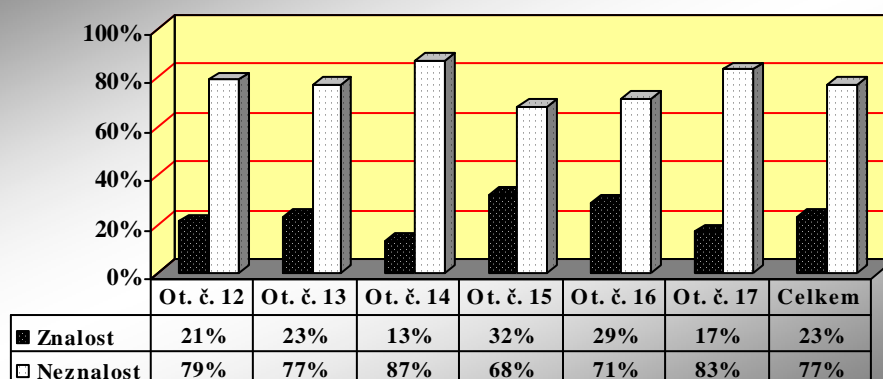
Graf č. 2 uvádí vyhodnocení prvotní znalosti (ve výši 59%) a neznalosti (ve výši 41%) žáků a učňů v trestní problematice.

4. oblast: otázka č. 12-17 (*zjištění výše znalostí v sociální oblasti*) – viz tabulka č. 7 a graf č. 3, kde je znázorněna výše prvotní znalosti (23%) a neznalosti (77%) respondentů za tuto oblast. Skupina sociálních pracovníků Městských úřadů Lysá nad Labem, Nymburk a Poděbrady byla při vyhodnocování této oblasti velice negativně zaskočena. Takto nízkou informovanost žáků nepředpokládaly, vzhledem k jejich častým návštěvám škol. Analýzou těchto výsledků došly k závěru, že je třeba zabývat se i intaktní (normální, neporušenou) skupinou žáků, a ne pouze evidovanými klienty.

Tabulka č. 7

	Otázka č. 12	Otázka č. 13	Otázka č. 14	Otázka č. 15	Otázka č. 16	Otázka č. 17	Celkem
Znalost	21%	23%	13%	32%	29%	17%	23%
Neznalost	79%	77%	87%	68%	71%	83%	77%

Graf č. 3 - sociální oblast

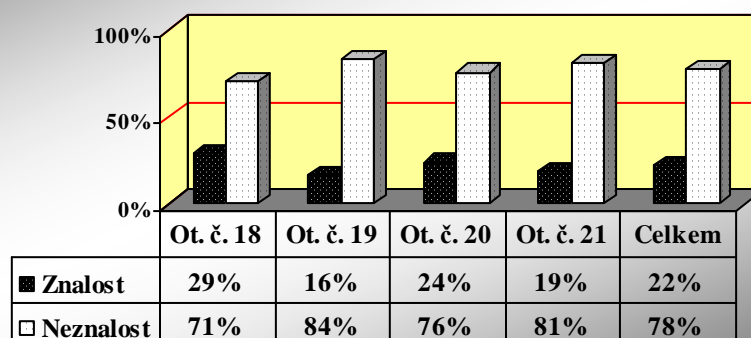
Graf č. 3 uvádí vyhodnocení prvotní znalosti (ve výši 23%) a neznalosti (ve výši 77%) žáků a učňů v sociální problematice.

5. oblast: otázka č. 18 až 21 (*zjištění výše znalostí o působení a práci Probační a mediační služby České republiky*) – viz tabulka č. 8 a graf č. 4, kde je znázorněna výše prvotní znalosti (22%) a neznalosti (78%) respondentů za tuto oblast. Pracovník Probační a mediační služby České republiky, střediska Nymburk uvedl při prezentaci výsledků své oblasti, že otázky kladené žákům nadhodnotil, čímž je dána nízká znalost dané problematiky. Dále se také opírá o fakt, že Probační a mediační služba České republiky, která vznikla v roce 2001, je relativně mladou organizací ve struktuře justice a stále si hledá místo mezi partnery a občany.

Tabulka č. 8

	Otázka č. 18	Otázka č. 19	Otázka č. 20	Otázka č. 21	Celkem
Znalost	29%	16%	24%	19%	22%
Neznalost	71%	84%	76%	81%	78%

Graf č. 4 - oblast práce a působení Probační a mediační služby České republiky

Graf č. 4 uvádí vyhodnocení prvotní znalosti (ve výši 22%) a neznalosti (ve výši 78%) žáků a učňů o působení a práci Probační a mediační služby České republiky.

Po individuálním vyhodnocení výsledků testu a shromáždění dostupných dat proběhlo setkání zainteresovaných členů multitýmu, na kterém každý z nich prezentoval výsledky ve své oblasti a navrhl program svých besed. Pro členy multitýmu bylo velice přínosné zjistit počátečný stav a vědomosti respondentů. Dle tohoto svá vystoupení také upravili.

Počet žáků ve třídách je 134 osob, avšak v době zadávání vstupního testu bylo k dispozici pouze 117 žáků. Po skončení souboru besed bylo pro zpětnou vazbu účastníků i žáků provedeno měření znalostí pomocí retestu, který byl předložen po předchozí dohodě s pedagogy pouze žákům a učňům, kteří ze zúčastnili vstupního testu a besed. Z tohoto důvodu se vyhodnocení retestu mírně opozdilo, protože pedagogové museli vyčkat na některé nepřítomné žáky, kteří se zúčastnili vstupního testu.

1. oblast : otázka 1 až 4 (osobní údaje)

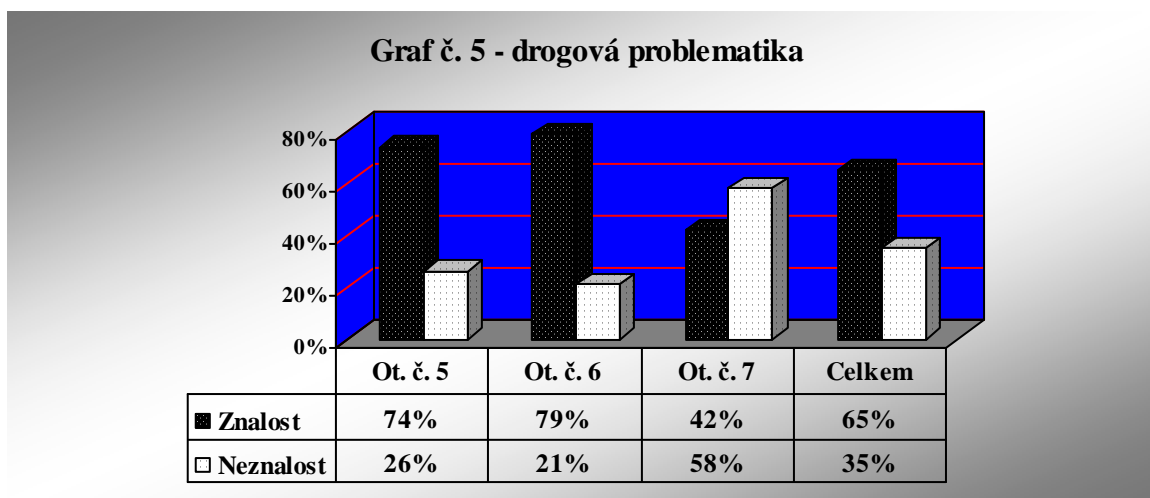
Tato položka je shodná s vstupním testem, vzhledem k validitě (platnosti) ověřovaných dat.

2. oblast : otázka 5 až 7 (zjištění výše znalostí drogové problematiky) získané z retestu - viz tabulka č. 9 a graf č. 5, kde je znázorněna výše znalosti (65%) a neznalosti (35%) respondentů za tuto oblast. Pro větší názornost a možnost vyhodnocení 5. předpokladu

bakalářské práce je ukazatel celkové znalosti rozdělen dle respondentů na žáky základních škol (%) a učně středních odborných učilišť (%)– viz graf č. 9.

Tabulka č. 9

	Otázka č. 5	Otázka č. 6	Otázka č. 7	Celkem
Znalost	74%	79%	42%	33%+32%=65%
Neznalost	26%	21%	58%	35%

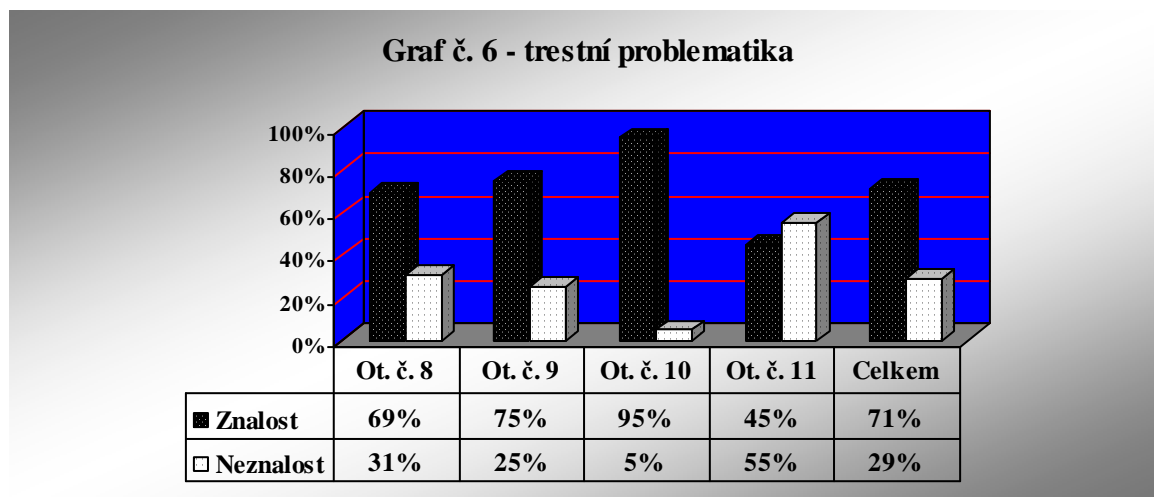

Graf č. 5 uvádí vyhodnocení žáků a učňů získané z retestu ve znalosti drogové problematiky ve výši 65% a neznalosti ve výši 35%.

3. oblast: otázka č. 8-11 (zjištění výše znalostí trestní problematiky) získané z retestu – viz tabulka č. 10 a graf č. 6, kde je znázorněna výše znalosti (71%) a neznalosti (29%) respondentů za tuto oblast. Pro větší názornost a možnost vyhodnocení 5. předpokladu bakalářské práce je ukazatel celkové znalosti rozdělen dle respondentů na žáky základních škol (%) a učně středních odborných učilišť (%)– viz graf č. 9.

Tabulka č. 9

	Otázka č. 8	Otázka č. 9	Otázka č. 10	Otázka č. 11	Celkem
Znalost	69%	75%	95%	45%	42%+29%=71%
Neznalost	31%	25%	5%	55%	29%

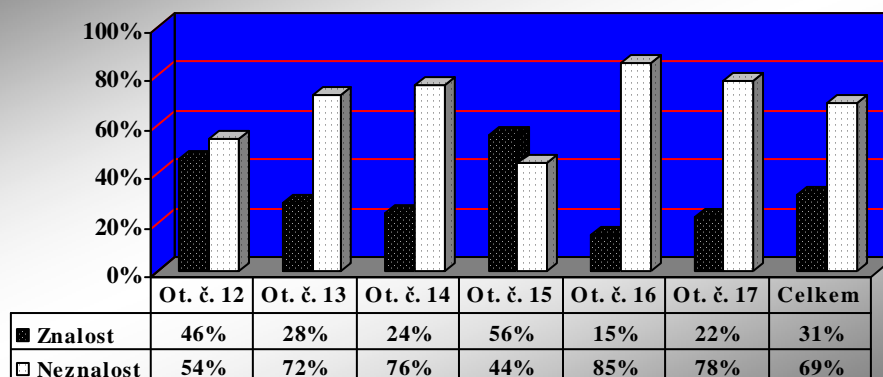
Graf č. 6 uvádí vyhodnocení žáků a učňů získané z retestu ve znalosti trestní problematiky ve výši 71% a neznalosti ve výši 29%.

4. oblast: otázka č. 12-17 (zjištění výše znalostí v sociální oblasti) získané z retestu – viz *tabulka č. 11 a graf č. 7*, kde je znázorněna výše znalosti (31%) a neznalosti (69%) respondentů za tuto oblast. Pro větší názornost a možnost vyhodnocení 5. předpokladu bakalářské práce je ukazatel celkové znalosti rozdělen dle respondentů na žáky základních škol (%) a učně středních odborných učilišť (%)– viz *graf č. 9*.

Tabulka č. 11

	Otázka č. 12	Otázka č. 13	Otázka č. 14	Otázka č. 15	Otázka č. 16	Otázka č. 17	Celkem
Znalost	46%	28%	24%	56%	15%	22%	12%+19%=31%
Neznalost	54%	72%	76%	44%	85%	78%	69%

Graf č. 7 - sociální oblast

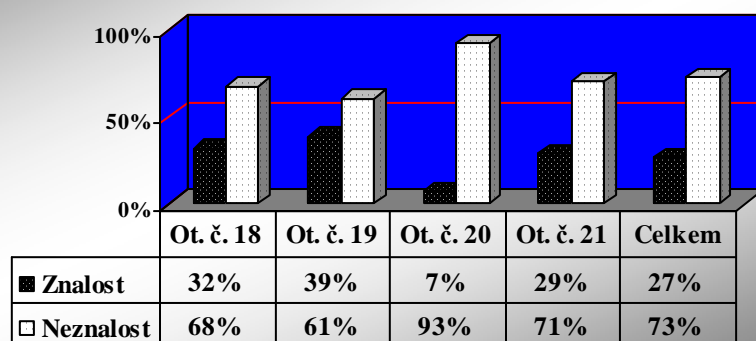
Graf č. 7 uvádí vyhodnocení žáků a učňů získané z retestu ve znalosti z oblasti sociální problematiky ve výši 31% a neznalosti ve výši 69%.

5. oblast: otázka č. 18 až 21 (zjištění výše znalostí o působení a práci Probační a mediační služby České republiky) získané z retestu – viz tabulka č. 12 a graf č. 8, kde je znázorněna výše znalosti (27%) a neznalosti (73%) respondentů za tuto oblast. Pro větší názornost a možnost vyhodnocení 5. předpokladu bakalářské práce je ukazatel celkové znalosti rozdělen dle respondentů na žáky základních škol (%) a učně středních odborných učilišť (%) – viz graf č. 9.

Tabulka č. 12

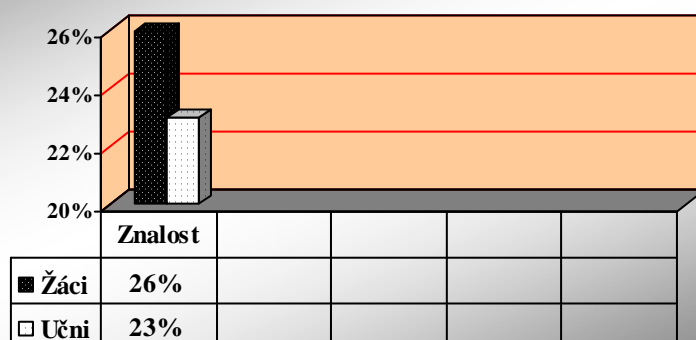
	Otázka č. 18	Otázka č. 19	Otázka č. 20	Otázka č. 21	Celkem
Znalost	32%	39%	7%	29%	16%+11%=27%
Neznalost	68%	61%	93%	71%	73%

Graf č. 8 - oblast práce a působení Probační a mediační služby České republiky

Graf č. 8 uvádí vyhodnocení žáků a učňů získané z retestu ve znalosti z oblasti působení a práce Probační a mediační služby České republiky ve výši 27% a neznalosti ve výši 73%.

Graf č. 9 - porovnání znalostí žáků základních škol a učňů středních odborných učilišť

Graf č. 9 uvádí porovnání znalostí žáků základních škol (ve výši 26%) a učňů středních odborných učilišť (ve výši 23%) získaných z retestu.

Jednotlivé oblasti retestu nejsou záměrně komentovány, protože po shromáždění získaných dat byla opětovná schůzka multitýmu. Na tomto setkání došlo k porovnání původních předpokladů s výsledky retestu a zhodnocení průběhu pilotní fáze projektu, což je obsaženo ve shrnutí výsledků praktické části.

3.2.8 Shrnutí výsledků praktické části

Předpoklad č. 1

Lze předpokládat, že prvotní znalost drogové problematiky na základních školách a učilištích bude nižší než 40%, po absolvování besed se znalost zvýší o 10% (ověřováno pomocí testu a retestu otázkami č. 5 až 7).

Ve vstupním testu prokázali žáci a učni znalost problematiky ve výši 37%. Tuto oblast vedli pracovníci K-centra Nymburk. Konečná znalost žáků a učňů po retestu činila 65%, což je kvantitativně nejvyšší nárůst ze všech oblastí, o celých 28%. Tento výsledek je oproti původnímu předpokladu velice pozitivní a multitým kladně vyhodnotil bohaté zkušenosti lektorů z K-centra a jejich práci při prevenci užívání návykových látek. Jednoznačně lze konstatovat úspěšnost této části projektu.

Předpoklad č. 2

Lze předpokládat, že prvotní znalost trestní problematiky na základních školách a učilištích bude nižší než 60%, po absolvování besed se znalost zvýší o 5% (ověřováno pomocí testu a retestu otázkami č. 8 až 11).

Ačkoliv tento předpoklad byl hodnocen oproti předpokladu č. 1 optimističtěji, míra znalostí dosáhla u vstupního testu 59%, což byla téměř shoda s předpokladem. Realizací besed v oblasti trestní problematiky byl pověřen zástupce Okresního ředitelství Policie Nymburk a Okresního soudu Nymburk. Velice chválili úroveň spolupráce dětí a učňů, kladně vyhodnotili interaktivní ukázky služebních pomůcek, ukázek soudního líčení, při kterých nenásilnou formou tito pracovníci dětem objasnili svou práci. Retestem bylo zjištěno, že míra znalostí stoupla po těchto besedách o 12%, to znamená na 71%.

Předpoklad č. 3

Lze předpokládat, že prvotní znalost v sociální oblasti na základních školách a učilištích bude nižší než 45%, po absolvování besed se znalost zvýší o 5% (ověřováno pomocí testu a retestu otázkami č. 12 až 17).

Tato oblast byla specifická, protože ji lektorovaly tři zkušené sociální pracovnice při Městských úřadech Lysá nad Labem, Nymburk a Poděbrady. Oproti původnímu předpokladu znalosti 45% problematiky, bylo pro lektorky velikým překvapením, že se

v žákovské populaci úroveň znalostí pohybuje pouze ve výši 23%. Je to však přirozené, protože původní předpoklad vytvářely samotné lektorky, které každodenní práci s etopedicky problémovou mládeží ztrácejí přirozený přehled o standardní populaci dětí. Opomenuly zásadní fakt, že drtivá většina dětí v době svého dětství, či dospívání nepříjde s orgánem péče o dítě do kontaktu. Takto si lze i vysvětlovat chybný předpoklad. Analýzou vstupního testu bylo rozhodnuto, že se lektorky zaměří na bazální otázky práv dítěte v rodině, formy ochrany proti zneužití a méně budou klást důraz na témata obsažená v testu. Tím lze také vysvětlit hodnotu znalostí z retestu, která byla pouze o 8% vyšší, nežli u vstupního testu. Víceméně však překonala původní předpoklad nárůstu. Lektorky i přes tyto nízké ukazatele hodnotily svou účast na projektu velice kladně právě proto, že jim poskytl neocenitelný náhled na většinovou populaci dětí a dodal jim další impulz k této práci zintenzivnit svoji snahu.

Předpoklad č. 4

Lze předpokládat, že prvotní znalost o působení a práci Probační a mediační služby České republiky na základních školách a učilištích bude nižší než 35%, po absolvování besed se znalost zvýší o 15% (ověřováno pomocí testu a retestu otázkami č. 18 až 21).

Tento předpoklad operoval s nejnižším procentem znalostí, protože probační pracovník střediska Nymburk si byl vědom naprosté absence preventivní práce na svém středisku, vzhledem k mládeži a výše popsané mediální politice organizace Probační a mediační služby České republiky. Nutno na obranu Probační a mediační služby, střediska Nymburk konstatovat, že kapacita pracovníků je dlouhodobě přetížena a musí tím vyhodnocovat priority, mezi nimiž prevence kriminality mládeže rozhodně není. Vstupním testem byla zjištěna znalostí dětí ve výši 22%, což se značně liší od původního předpokladu. Toto je omluvitelné, protože pracovník střediska Nymburk nemá odborné zkušenosti s obdobným průzkumem. Besedy probační a mediační služby probíhaly formou multimediálních přednášek s využitím datavideoprojektoru. Lektor střediska Nymburk zvolil interaktivní formu modelových situací, které vychází z faktických případů z evidencí střediska Nymburk. Retestem bylo zjištěno o 5% více respondentů, kteří po absolvování besed dokázali odpovědět na zadané otázky, což však zdaleka nenaplnilo původní smělý předpoklad. Besedy však přinesly dětem mnoho filozofických náhledů na trestní politiku České republiky v kontextu tématu „Oběť versus pachatel“.

Předpoklad č. 5

Lze předpokládat, že znalosti drogové problematiky, trestní problematiky, sociální oblasti a působení a práce Probační a mediační služby České republiky, žáků základních škol bude po absolvování besed o 5% vyšší než u učňů středních odborných učilišť (ověřováno pomocí retestu položkami č. 1 až 21).

Na hodnotící schůzce multitýmu byla vyhodnocena statisticko-matematickou metodou úspěšnost žáků a učňů v rámci projektu dle předpokladu č. 5. K překvapení zúčastněných bylo ověřeno, že původní předpoklad je velice shodný s výsledkem retestu, protože výsledný koeficient znalostí žáků základních škol byl 26%, oproti učňům středních odborných učilišť s 23%. Tím se podařilo ověřit předpoklad, který potvrzuje větší tvárnost a snahu po poznání dětí základních škol.

IV ZÁVĚR

Členům multitýmu byl při zhmotnění a analýze dat uvedených v této práci jasný cíl, ke kterému se restorativní justice v našem soudním okrese Nymburk bude ubírat.

To, co většina členů multitýmu doposud pouze předpokládala, ale nemohla se opřít o verifikovaná data, se víceméně potvrdilo. Tato práce neměla však pouze dopad na smýšlení orgánů činných v trestním řízení a ostatních zainteresovaných složek, měla sekundární vliv na možnost získání finančních prostředků k rozšíření a zefektivnění tohoto projektu, neboť ještě před dokončením této práce byl zahájen probačním úředníkem střediska Nymburk dialog s ředitelstvím Probační a mediační služby České Republiky o možnosti zařazení projektu do katalogu probačních projektů a k němu navazující administrace.

Není tomu tak dávno, kdy z důvodu přetíženosti jednotlivých středisek Probační a mediační služby České republiky byl vydán interní pokyn ředitele Probační a mediační služby České republiky o zákazu vykonávání preventivních besed probačními úředníky ve školských zařízeních. Tento projekt dává směřování Probační a mediační služby České republiky v této oblasti nový rozměr, který tvrdí, že Probační a mediační služba České republiky má prioritně působit u prvopachatelů v oblasti prevence, se zaměřením na mládež. Co však je jisté již v této chvíli, že tento materiál bude na celostátní konferenci Probační a mediační služby České republiky doporučen minimálně na krajské úrovni za metodický materiál k nově vznikajícím multitýmům.

Po úspěchu projektu a dohodě o dalším směřování vyvstala nutnost tuto činnost medializovat a přenést informace zejména mezi učitelskou veřejnost. Byl osloven regionální tisk, který však do uzavření bakalářské práce nestihl informativní článek uveřejnit.

Zajímavou myšlenkou se po analýze dat začal multitým zabývat žádostí psychopedického zařízení, Speciálního domova mládeže pro chlapce a dívky v Chotěšicích, ve věku 16 až 30 let, se střední až těžkou mentální retardací. Multitým byl osloven ředitelem tohoto zařízení k uspořádání preventivního programu z důvodu ochrany klientů zařízení před sociálně-patologickými vlivy. Částečně bude možno aplikovat již utvořenou metodiku s přirozenými úpravami, vzhledem ke specifikům dané klientely.

Z výše popsaného vyplývá a není nutno zdůrazňovat, že pilotní projekt „Kolečko“ byl samotnými účastníky hodnocen velice pozitivně a s určitým časovým odstupem naplnil

ještě jeden dříve nepopsaný cíl projektu, tedy to, že dal dohromady skupinu lidí, ochotných udělat pro děti více, než jim přikazuje pracovní povinnost.

V NAVRHOVANÁ DOPORUČENÍ A PRAKTICKÉ VÝSTUPY PROJEKTU

Z prvotního záměru probačních pracovníků střediska Nymburk během roku 2005 vznikl pilotní projekt s pracovním názvem „Kolečko“. Vytvořený multitým si kladl za cíl preventivní práci s mládeží, ale v průběhu jeho ověřování jednotliví členové přehodnotili prioritní zájem tohoto projektu, protože daleko cennější a přínosnější byla samotná práce na tvorbě a realizaci společného cíle.

Vyhodnocení vstupního testu i retestu poodhalilo rezervy v prevenci sociálně patologických jevů ze strany všech zainteresovaných, zvláště pak v informovanosti mládeže v oblasti Probační a mediační služby České republiky a v oblasti sociální.

Kladným ukazatelem se jevila informovanost žáků a učňů v drogové problematice a trestní problematice. V průběhu pilotního projektu byla vypracována metodika práce s materiály pro žáky a učně, která je zachována u jednotlivých lektorů a je kontinuálně doplňována.

Zatím poslední schůzka multitýmu se odehrávala v prostoru střediska Probační a mediační služby České republiky Nymburk, kde všem zúčastněným bylo poděkováno za nadstandardní práci nad rámec svých činností i mimo jejich pracovní dobu.

Závěrečnou zprávu s analýzou projektu přednesl pracovník střediska Probační a mediační služby České republiky Nymburk.

Z následné debaty vyplynula potřeba navázat na tento pilotní projekt a členové multitýmu se dohodli na pokračování tohoto tématu v platformě akreditovaného probačního programu s předběžným pracovním názvem „Kolovrat“.

Dále bylo navrženo, že bude vhodné pověřit koordinací externího pracovníka z řad K-centra Nymburk, protože vytíženost dosavadní koordinátora, pracovníka střediska Probační a mediační služby České republiky Nymburk má stále více vzrůstající tendenci.

Na této zatím poslední schůzce bylo přítomno několik pedagogů, kteří projevíli o projekt „Kolovrat“ mimořádný zájem v oblasti školské prevence kriminality. Zhodnotili práci lektorů jako velice citlivou a výklad přiměřený podmínkám žáků.

VI SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

1. GODDETOVÁ, Edith. *Umění jednat s dospívajícími*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. 7 s. ISBN 80-7178-492-3.
2. KLIMEŠ, Lumír. *Slovník cizích slov*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1981. 382 s.
3. MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1993. 101,102 s. ISBN 80-901424-7-8.
4. *Zákon o Probační a mediační službě č. 257/2000 Sb. ÚZ 282*. Praha: 2001. ISBN 80-7208-253-1.
5. Příručka pro probaci a mediaci. SPJ-Institut pro probaci a mediaci: květen 2001.
6. www.cermat.cz/testovani/didakticke_testy.php.
7. Sociální pracovník v encyklopedii PSP. 2005.
<http://www.occupationsguide.cz/cz/POVOL/680.htm>.

VII SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Didaktický test (viz text str. 38)

Příloha č. 2: Didaktický test po provedení předvýzkumu (viz text str. 41)

Příloha č. 3: Retest (viz text str. 41)

Příloha č. 4: CD (celé znění bakalářské práce)

VIII PŘÍLOHY

Didaktický test

Datum vyplnění testu:

1. Pohlaví: *(nehodící se přeškrtni)*

Muž - Žena

2. Věk: *(doplň číslicí počet dosažených let věku)*

let

3. Škola *(zde prosím vypiš název a adresu školy)*

4. Třída

5. Víš, jak rozdělujeme drogy?

a) ano – *zde vyjmenuj, co nejvíce dělení znáš*.....
.....
.....

b) nevím

6. Znáš rizika užívání alkoholu, tabáku, marihuany a nitrožilního užívání drog ?

a) o žádných rizicích nevím

b) znám tato rizika - *prosím zde je krátce popiš*

u tabáku.....

u marihuany.....

u nitrožilního užívání drog.....

7. Víš kam by jsi se mohl(a) obrátit v případě toho, že by někdo potřeboval řešit problémy s drogami?

- a) nevím, kam bych se mohl(a) obrátit
- b) vím, kam bych se mohl(a) obrátit (*prosím zde napiš místo*).....
.....
- c) nikam bych se neobracel (a)

8. Co znamená přechovávání „většího“ než malého množství drog?

- a) nevím, co to znamená
- b) jedná se o trestný čin
- c) nejedná se o trestný čin

9. Ten, kdo vytvoří barevným sprejem nápis na nové budově, se trestného činu:

- a) dopustil
- b) nedopustil
- c) dopustil, pouze je-li škoda vyšší než 20 000,- Kč

10. Zloděj vytáhl starší paní na ulici z kapsy peněženku. V peněžence bylo pouze 52,- Kč.

Zloděj trestný čin krádeže:

- a) spáchal
- b) nespáchal
- c) nespáchal, pokud kradl beze zbraně

11. Osoba je trestně odpovědná:

- a) od 15 let
- b) od 18 let
- c) od 21 let

12. Pěstovat marihuanu je zákonem:

- a) zakázáno
- b) povoleno osobám starším 18 let

13. Vidíte skupinku mladíků, kteří přivázali ke stromu psa a začali na něho házet kameny. Pes na následky četných zranění zemřel. Mladíci se:

- a) trestného činu nedopustili
- b) trestného činu dopustili, pokud již byli za obdobný přestupek potrestáni
- c) trestného činu nedopustili, neboť psa nedoprovázel jeho majitel

14. Kdo je to kurátor pro děti a mládež?

- a) zaměstnanec soudu, který řeší trestnou činnost dětí a mládeže
- b) zaměstnanec úřadu, který řeší výchovné problémy včetně protiprávního jednání dětí a mládeže
- c) zaměstnanec úřadu, který se zabývá dětmi zneužívanými, zanedbávanými či týranými

15. Kdy je osoba v trestním řízení označována jako mladistvý ?

- a) 0 – 15 let
- b) 0 – 18 let
- c) 15 – 18 let

16. Má kurátor pro děti a mládež pravomoc zasáhnout případě, že dítě či mladistvý má ve škole neomluvené absence ?

- a) ano, může vyvolat jednání s rodiči, školou, dítětem popř. vše oznámit soudu
- b) ano, může dítě okamžitě předat do péče výchovného ústavu aniž by cokoliv předtím bylo řešeno
- c) ne, nemá žádné pravomoci

17. Jaké je postavení kurátora pro děti a mládež u soudu pro mládež?

- a) je zde v roli účastníka řízení, který má právo klást dotazy, činit návrhy a závěrem se vyjadřuje k druhu i výši trestu
- b) je zde v roli obhájce
- c) kurátor pro děti a mládež se jednání u soudu pro mládež vůbec neúčastní

18. Může být dítě mladší 15 let postaveno před soud pro mládež?

- a) ano, v případě činu, který je považován za čin jinak trestný
- b) nemůže, před soud pro mládež se dostane pouze dítě starší 15 let
- c) pouze v případě závažné trestné činnosti, jako je např. vražda

19. Může kurátor navštívit rodinu bez ohlášení a vstoupit do bytu?

- a) ano, může vstoupit vždy
- b) může vstoupit pouze za přítomnosti rodičů nebo zákonných zástupců dítěte
- c) nemůže, musí se vždy předem ohlásit

20. Ochranné léčení (ústavní nebo ambulantní formou) může být nařízeno:

- a) Policií České republiky, pokud je osoba např. opakovaně přistižena při užívání návykové látky
- b) soudem
- c) tuto léčbu nelze nařídit, je vždy dobrovolná

21. Jaké znáte druhy trestů, které může soud uložit v trestním řízení ?

- a) znám tyto tresty (vyjmenuj):
.....
.....
- b) neznám žádné tresty

22. Kdo je orgánem činným v trestním řízení ?

- a) organizace či osoba, která se rozhodne angažovat v trestním řízení
- b) Policie ČR, státní zastupitelství, soud
- c) pouze soud

23. Náplní práce Probační a mediační služby České republiky je zejména:

- a) ostraha odsouzených ve věznicích s mírnějším režimem
- b) medializace problémů kriminality v hromadných sdělovacích prostředcích
- c) práce s pachateli a oběťmi trestné činnosti, spolupráce s orgány činnými v trestním řízení, orgány státní správy a samosprávy, neziskovými organizacemi atd.

24. Středisko Probační a mediační služby České republiky se nachází zejména:

- a) v každé obci nad 10 000 obyvatel
- b) ve městech, kde sídlí okresní a na roveň jim postavené soudy
- c) v místě, kde o tom rozhodne obecní (městské) zastupitelstvo

25. Ve střediscích Probační a mediační služby České republiky pracují:

- a) asistenti a úředníci
- b) osoby samostatně výdělečně činné (na živnostenský list)
- c) zejména dobrovolníci, kteří jsou však řízeni místní policií

26. V rámci trestního řízení lze mladistvému uložit:

- a) pouze napomenutí
- b) veškeré tresty, které se ukládají dospělým, avšak vždy v dolní polovině trestní sazby
- c) výchovná, ochranná nebo trestní opatření

27. Dohled probačního úředníka nad mladistvým znamená zejména:

- a) pravidelné sledování a kontrolu chování mladistvého, odborné vedení a pomoc
- b) povinnost mladistvého dostavit se do 24 hodin po obdržení výzvy k probačnímu úředníkovi
- c) monitorování pohybu mladistvého za pomoci místní a státní policie

28. Trestní opatření „obecně prospěšné práce“ pro mladistvého znamenají:

- a) zajistit si ve soudem stanovené době a počtu hodin brigádu co nejbližší místě svého bydliště a toto doložit řádnou písemnou smlouvou
- b) že po ukončení vzdělání musí mladistvý po dobu nejméně 2 měsíců pracovat zdarma u státní organizace
- c) vykonat ve svém volném čase, osobně a bezplatně stanovený počet hodin (např. při údržbě veřejných prostranství, úklidu a údržbě veřejných budov a komunikací ve prospěch obcí, státních nebo jiných obecně prospěšných institucí)

Didaktický test

Datum vyplnění testu:

1. Pohlaví: *(nehodící se přeškrtni)*

Muž - Žena

2. Věk: *(doplň číslicí počet dosažených let věku)*

let

3. Škola *(zde prosím vypiš název a adresu školy)*

4. Třída

5. Znáš rizika užívání alkoholu, tabáku, marihuany a nitrožilního užívání drog ?

a) o žádných rizicích nevím

b) znám tato rizika - *prosím zde je krátce popiš*

u tabáku.....

u marihuany.....

u nitrožilního užívání drog.....

6. Víš kam by jsi se mohl(a) obrátit v případě toho, že by někdo potřeboval řešit problémy s drogami?

a) nevím, kam bych se mohl(a) obrátit

b) vím, kam bych se mohl(a) obrátit *(prosím zde napiš místo).....*

.....

c) nikam bych se neobracel (a)

7. Co znamená přechovávání „většího“ než malého množství drog?

a) nevím, co to znamená

- b) jedná se o trestný čin
- c) nejedná se o trestný čin

8. Ten, kdo vytvoří barevným sprejem nápis na nové budově, se trestného činu:

- a) dopustil
- b) nedopustil
- c) dopustil, pouze je-li škoda vyšší než 20 000,- Kč

9. Osoba je trestně odpovědná:

- a) od 15 let
- b) od 18 let
- c) od 21 let

10. Pěstovat marihuanu je zákonem:

- a) zakázáno
- b) povoleno osobám starším 18 let

11. Vidíte skupinku mladíků, kteří přivázali ke stromu psa a začali na něho házet kameny. Pes na následky četných zranění zemřel. Mladíci se:

- a) trestného činu nedopustili
- b) trestného činu dopustili, pokud již byli za obdobný přestupek potrestáni
- c) trestného činu nedopustili, neboť psa nedoprovázel jeho majitel

12. Kdo je to kurátor pro děti a mládež?

- a) zaměstnanec soudu, který řeší trestnou činnost dětí a mládeže
- b) zaměstnanec úřadu, který řeší výchovné problémy včetně protiprávního jednání dětí a mládeže
- c) zaměstnanec úřadu, který se zabývá dětmi zneužívanými, zanedbávanými či týranými

13. Kdy je osoba v trestním řízení označována jako mladistvý ?

- a) 0 – 15 let
- b) 0 – 18 let
- c) 15 – 18 let

14. Má kurátor pro děti a mládež pravomoc zasáhnout případě, že dítě či mladistvý má ve škole neomluvené absence ?

- a) ano, může vyvolat jednání s rodiči, školou, dítětem popř. vše oznámit soudu
- b) ano, může dítě okamžitě předat do péče výchovného ústavu aniž by cokoliv předtím bylo řešeno
- c) ne, nemá žádné pravomoci

15. Může kurátor navštívit rodinu bez ohlášení a vstoupit do bytu?

- a) ano, může vstoupit vždy
- b) může vstoupit pouze za přítomnosti rodičů nebo zákonných zástupců dítěte
- c) nemůže, musí se vždy předem ohlásit

16. Ochranné léčení (ústavní nebo ambulantní formou) může být nařízeno:

- a) Policií České republiky, pokud je osoba např. opakovaně přistižena při užívání návykové látky
- b) soudem
- c) tuto léčbu nelze nařídit, je vždy dobrovolná

17. Kdo je orgánem činným v trestním řízení ?

- a) organizace či osoba, která se rozhodne angažovat v trestním řízení
- b) Policie ČR, státní zastupitelství, soud
- c) pouze soud

18. Náplň práce Probační a mediační služby České republiky je zejména:

- a) ostraha odsouzených ve věznicích s mírnějším režimem
- b) medializace problémů kriminality v hromadných sdělovacích prostředcích
- c) práce s pachateli a oběťmi trestné činnosti, spolupráce s orgány činnými v trestním řízení, orgány státní správy a samosprávy, neziskovými organizacemi atd.

19. V rámci trestního řízení lze mladistvému uložit:

- a) pouze napomenutí
- b) veškeré tresty, které se ukládají dospělým, avšak vždy v dolní polovině trestní sazby
- c) výchovná, ochranná nebo trestní opatření

20. Dohled probačního úředníka nad mladistvým znamená zejména:

- a) pravidelné sledování a kontrolu chování mladistvého, odborné vedení a pomoc
- b) povinnost mladistvého dostavit se do 24 hodin po obdržení výzvy k probačnímu úředníkovi
- c) monitorování pohybu mladistvého za pomoci místní a státní policie

21. Trestní opatření „obecně prospěšné práce“ pro mladistvého znamenají:

- a) zajistit si ve soudem stanovené době a počtu hodin brigádu co nejbližší místě svého bydliště a toto doložit řádnou písemnou smlouvou
- b) že po ukončení vzdělání musí mladistvý po dobu nejméně 2 měsíců pracovat zdarma u státní organizace
- c) vykonat ve svém volném čase, osobně a bezplatně stanovený počet hodin (např. při údržbě veřejných prostranství, úklidu a údržbě veřejných budov a komunikací ve prospěch obcí, státních nebo jiných obecně prospěšných institucí)

Didaktický test (retest)

Datum vyplnění testu:

1. Pohlaví: (nehodící se přeškrtni)

Muž - Žena

2. Věk: (doplň číslicí počet dosažených let věku)

let

3. Škola (zde prosím vypiš název a adresu školy)

4. Třída

5. Znáš rizika užívání alkoholu, tabáku, marihuany a nitrožilního užívání drog ?

a) o žádných rizicích nevím

b) znám tato rizika - prosím zde je krátce popiš

u tabáku.....

u marihuany.....

u nitrožilního užívání drog.....

6. Víš kam by jsi se mohl(a) obrátit v případě toho, že by někdo potřeboval řešit problémy s drogami?

a) nevím, kam bych se mohl(a) obrátit

b) vím, kam bych se mohl(a) obrátit (prosím zde napiš místo).....

.....

c) nikam bych se neobracel (a)

7. Co znamená přechovávání „většího“ než malého množství drog?

a) nevím, co to znamená

b) jedná se o trestný čin

c) nejedná se o trestný čin

8. Ten, kdo vytvoří barevným sprejem nápis na nové budově, se trestného činu:

a) dopustil

b) nedopustil

c) dopustil, pouze je-li škoda vyšší než 20 000,- Kč

9. Osoba je trestně odpovědná:

b) od 15 let

b) od 18 let

c) od 21 let

10. Pěstovat marihuanu je zákonem:

a) zakázáno

b) povoleno osobám starším 18 let

11. Vidíte skupinku mladíků, kteří přivázali ke stromu psa a začali na něho házet kameny. Pes na následky četných zranění zemřel. Mladíci se:

a) trestného činu nedopustili

b) trestného činu dopustili, pokud již byli za obdobný přestupek potrestáni

c) trestného činu nedopustili, neboť psa nedoprovázel jeho majitel

12. Kdo je to kurátor pro děti a mládež?

a) zaměstnanec soudu, který řeší trestnou činnost dětí a mládeže

b) zaměstnanec úřadu, který řeší výchovné problémy včetně protiprávního jednání dětí a mládeže

c) zaměstnanec úřadu, který se zabývá dětmi zneužívanými, zanedbávanými či týranými

13. Kdy je osoba v trestním řízení označována jako mladistvý ?

a) 0 – 15 let

b) 0 – 18 let

c) 15 – 18 let

14. Má kurátor pro děti a mládež pravomoc zasáhnout případně, že dítě či mladistvý má ve škole neomluvené absence ?

a) ano, může vyvolat jednání s rodiči, školou, dítětem popř. vše oznámit soudu

b) ano, může dítě okamžitě předat do péče výchovného ústavu aniž by cokoliv předtím bylo řešeno

c) ne, nemá žádné pravomoci

15. Může kurátor navštívit rodinu bez ohlášení a vstoupit do bytu?

a) ano, může vstoupit vždy

- b) může vstoupit pouze za přítomnosti rodičů nebo zákonných zástupců dítěte
- c) nemůže, musí se vždy předem ohlásit

16. Ochranné léčení (ústavní nebo ambulantní formou) může být nařízeno:

- a) Policií České republiky, pokud je osoba např. opakovaně přistižena při užívání návykové látky
- b) soudem
- c) tuto léčbu nelze nařídit, je vždy dobrovolná

17. Kdo je orgánem činným v trestním řízení ?

- a) organizace či osoba, která se rozhodne angažovat v trestním řízení
- b) Policie ČR, státní zastupitelství, soud
- c) pouze soud

18. Náplní práce Probační a mediační služby České republiky je zejména:

- a) ostraha odsouzených ve věznicích s mírnějším režimem
- b) medializace problémů kriminality v hromadných sdělovacích prostředcích
- c) práce s pachateli a oběťmi trestné činnosti, spolupráce s orgány činnými v trestním řízení, orgány státní správy a samosprávy, neziskovými organizacemi atd.

19. V rámci trestního řízení lze mladistvému uložit:

- a) pouze napomenutí
- b) veškeré tresty, které se ukládají dospělým, avšak vždy v dolní polovině trestní sazby
- c) výchovná, ochranná nebo trestní opatření

20. Dohled probačního úředníka nad mladistvým znamená zejména:

- a) pravidelné sledování a kontrolu chování mladistvého, odborné vedení a pomoc
- b) povinnost mladistvého dostavit se do 24 hodin po obdržení výzvy k probačnímu úředníkovi
- c) monitorování pohybu mladistvého za pomoci místní a státní policie

21. Trestní opatření „obecně prospěšné práce“ pro mladistvého znamenají:

- a) zajistit si ve soudem stanovené době a počtu hodin brigádu co nejbližší místě svého bydliště a toto doložit řádnou písemnou smlouvou
- b) že po ukončení vzdělání musí mladistvý po dobu nejméně 2 měsíců pracovat zdarma u státní organizace
- c) vykonat ve svém volném čase, osobně a bezplatně stanovený počet hodin (např. při údržbě veřejných prostranství, úklidu a údržbě veřejných budov a komunikací ve prospěch obcí, státních nebo jiných obecně prospěšných institucí)

